

ANKARA

HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**BİLECİK OSMANELİ İLÇESİ LEFKE BEZİNİN
İNCELENMESİ**

Süreyya TATLI

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Hülya Serpil ORTAÇ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EL SANATLARI ANASANAT DALI**

TEMMUZ 2022

BİLECİK OSMANELİ İLÇESİ LEFKE BEZİNİN İNCELENMESİ

Süreyya TATLI

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ELSANATLARI ANASANAT DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2022

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Süreyya TATLI

27.07.2022

BİLECİK OSMANELİ İLÇESİ LEFKE BEZİNİN İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Süreyya TATLI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2022

ÖZET

Araştırma konusu olarak; Bilecik ili Osmaneli ilçesi lefke bezi el dokumaları ele alınmıştır. Yörede el dokumacılığı ile ilgilenen bireylerden örneklem yöntemiyle 21 birey seçilmiş ve anket tekniği uygulanmıştır. Ayrıca yörede yapılmış Lefke bezi el dokuma örneklerinden mekikli dokumalardan toplamda 25 tanesinin bilgi formu oluşturulmuş ve bu dokumaların boyut, araç - gereç, kompozisyon, motif, teknik özellikleri incelenmiş ve her bir ürün için hazırlanan bilgi formlarında bu özellikler belirtilmiştir. Geleneksel Türk kültürünü en güzel şekilde temsil eden el dokuma sanatları günümüz şartlarında birçok el sanatı gibi azalmaya başlamıştır. Bu araştırma ile Bilecik ili Osmaneli ilçesi lefke bezi el dokuma örnekleri belgelenmiş ve bu alanda eksikliği hissedilen bilimsel bir doküman hazırlanmıştır. Yörede el dokumacılığı ile uğraşan bireylerin çoğunluğu genç yetişkin kadınlar tarafından hem yöre el dokumacılığını yaşatmak hem de ekonomik katkı sağlamak amacıyla yaptığı tespit edilmiştir. Bireylerin büyük bir kısmı dokumayı ailesinden öğrenmiş ve bunu bir gelenek olarak devam ettirilmiştir. Yörede yapılan tüm dokumalarda atkı ve çözgü ipliği olarak pamuk ip kullanılırken çözgü hazırlama işlemleri atölye de ve çözgü dolabında yapılmaktadır. İncelenen dokumaların ürün çeşitleri örtü, peştamal, şal, kese ve bornozdur. En fazla ürün örtü amaçlı kullanılmaktadır. Dokuma da tercih edilen renkler ise, turuncu, krem, sarı, siyah lacivert, bordo, beyaz, mavi, kahverengi, yeşil, kırmızı renklerinin kullanıldığı, ancak zemin renklerinde ağırlıklı olarak krem, desen renklerinde ise ağırlıklı olarak lacivert renklerinin tercih edildiği tespit edilmiştir. Kursiyerlerin en çok geleneğe bağlı olarak motiflerin temin edildiği ve bilgi formlarıyla da geometrik desenlerin en çok tercih edildiği görülmektedir. Osmaneli ilçesi lefke bezi dokumalarının devam ettirilmesi için geleneksel özelliklerini taşıyan yeni kullanım alanlarına yönelik tasarımlar ve hediyelik eşya olarak üretilmesi ile yöreye sağlayacağı katkılar ile birlikte Türk kültürünün yeni nesillere taşınmasında da önemli rol oynayacaktır.

Bilim Kodu : 40616
Anahtar Kelimeler : Dokuma, Osmaneli el sanatı, lefke bezi, geleneksel dokuma, el sanatı
Sayfa Adedi : 91
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Hülya Serpil ORTAÇ

EXAMINATION OF LEFKE CLOTH IN BİLECİK OSMANELİ DISTRICT

(M.Sc. Thesis)

Süreyya TATLI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

July 2022

ABSTRACT

As a research subject; The hand loom of lefke cloth in Osmaneli district of Bilecik province are discussed. 21 individuals dealing with hand loom in the region were selected by sampling method and the survey technique was applied. In addition, information forms were created for a total of 25 hand weaving with shuttle samples made in the region and the size, equipment, composition, motif, technical features of these weavings were examined and these features were stated in the information forms prepared for each product. The art of hand loom, which represents the traditional Turkish culture in the best way, has started to decline like many handicrafts in today's conditions. With this research, hand loom samples of lefke cloth in Osmaneli district of Bilecik province were recorded and a scientific document was prepared which is lacking in this field. The majority of individuals dealing with hand loom in the region are young adult women who want to keep hand loom alive in the region and who want to contribute to their home economy. Most of the individuals learned hand loom from their families and this tradition was continued. While cotton thread is used as weft thread and warp thread in all hand looms made in the region, the warp preparation processes are done in the workshop and in the warp cabinet. The product types of the examined looms are scarfs, loincloths, shawls, pouches and bathrobes. Scarf products are used the most. Covering products are used the most. It has been determined that claret red, white, blue, orange, dark blue, cream, yellow, black, brown, green and red colors are used in loom, cream color is preferred mainly for ground colors and dark blue color is preferred for pattern colors. It is seen that the trainees mostly provide motifs depending on tradition and geometric patterns are the most preferred with information forms. The production of designs and souvenirs for the new usage areas of Osmaneli district lefke cloth loom will play an important role in the continuation of the weaving tradition, contributing to the region and transferring the Turkish culture to the new generations.

Science Code : 40616

Key Words : Weaving, Osmaneli handicraft, Lefka cloth, Traditional weaving, Handicraft

Page Number : 91

Supervisor : Dr. Öğr. Üyesi Hülya Serpil ORTAÇ

TEŞEKKÜR

Türkiye'nin nüfus sıralamasına göre 71. şehri olan Bilecik ili özellikle tarihi geçmişi, gelenek, görenek ve el sanatlarıyla (bez dokumacılığı, çömlekçilik, mermer işçiliği, ahşap oymacılığı, Sedefçilik vb.) tanınmaktadır. Bilecik el sanatlarından biri olan Lefke bezi Dokumacılığı üzerine yapılan araştırmada Bilecik Lefke bezinin renk, desen, motif özelliklerinin, dokuma üretim aşamasının, farklı ürün türleri ve kendine özgü şekilleriyle değer bulmaktadır. Günümüzde lefke bezi dokumacılığı ise önemini yitirmeye başlamıştır.

Bu araştırma 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Giriş, problem, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar; ikinci bölümde; kavramsal çerçeve üçüncü bölümde yöntem, evren örneklem, veri toplama ve verilerin çözümlenmesi, dördüncü bölümde bulgular ve yorumlar; beşinci bölümde sonuç ve önerilerdir; ayrıca kaynaklar ve ekler de yer almaktadır.

Araştırmam da baştan sona kadar ilgisi, bilgisi ve rehberliğiyle destek veren çalışmam boyunca tecrübelerinden yararlandığım, gereken düzenleme ve yönlendirmelerle desteğini esirgemeyen çok değerli danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hülya Serpil ORTAÇ, araştırmada benden bilgilerini ve hizmetini gizlemeden Osmaneli Lefke bezi dokumaları hakkında bilgi veren, her adımda destek aldığım atölyelerini bana açan ürünleri kayıt altına alıp belgelememi sağlayan usta öğretici Gülay Durak'a teşekkürü bir borç bilirim. Bu zorlu ama kıymetli süreçte çalışmalarım boyunca maddi ve manevi yönden yanımda olan anneme ve babama, çalışmalarım için onları yalnız bırakmak zorunda kaldığım kızlarım Firdevs Su ve Mahinur TATLI' ya yürekten sonsuz TEŞEKKÜRLER...

SÜREYYA TATLI

ANKARA-2022

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLoların LİSTESİ.....	x
RESİMLERİN LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Bilecik İl'inin Tarihçesi	7
2.2. Bilecik El Sanatları	9
2.3. Osmaneli ilçesi	10
2.4. Dokuma Hakkında Genel Bilgi.....	12
2.5. Mekikli Dokumalar	13
2.5.1. Dokuma Örgü Çeşitleri	14
2.5.1.1. Bez ayağı örgü.....	14
2.5.1.2. Dimi örgü	15
2.5.1.3. Saten örgü	17
2.6. Mekikli El Dokumacılığında Kullanılan Araçlar.....	17
2.6.1. Dokuma Tezgâhları.....	17
2.6.1.1. Dokuma tezgâh çeşitleri.....	18
2.6.2. Dokuma Tezgâhı Yardımcı Parçaları.....	20
2.6.2.1. Mekik	20
2.6.2.2. Masura-bobin	20
2.6.2.3. Gücü Tığı	22

	Sayfa
2.6.2.4. Çözü dolabı	22
2.7. Mekikli Dokumalarda Kullanılan Çözü-Atkı İplik Çeşitleri ve Özellikleri.....	23
3. YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırmanın Modeli	25
3.2. Evren ve Örneklem	25
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	25
3.4. Verilerin Analizi.....	25
4. BULGULAR VE YORUM.....	27
4.1. Osmaneli Lefke Bezi Dokuması	27
4.1.1. Lefke bezi Dokumasında Kullanılan Çözü-Atkı İplik Çeşitleri ve Özellikleri.....	28
4.1.2. Lefke Bezi Dokuma İşlem Basamakları	28
4.1.2.1. Tezgâhın dokumaya hazırlanması.....	28
4.1.2.2. Çözü çözme	29
4.1.2.3. Çözüyü tezgâha aktarma	31
4.1.3. Dokuma İşlemi ve Motif Oluşturulması	35
4.1.3.1. Dokuma işlemi	35
4.1.3.2. Dokuma işleminde motif oluşturma.....	37
4.1.4. Süsleme Teknikleri.....	39
4.1.4.1. Saçak bağlama.....	39
4.1.4.2. Kanaviçe.....	40
4.2. Bilgi Formları.....	42
4.3. Osmaneli Lefke Bezi Dokuyan Bireylere Uygulanan Anketlerden ve Bilgi Formlarından Elde Edilen Veriler	67
4.3.1. Bireylerin Kişisel Özellikleri	67

	Sayfa
4.3.2. Lefke Bezi Dokuyan Bireylerin Dokumayı Öğrenme ve Dokuma Süreçleri	69
4.3.3. Lefke Bezi Dokumalarında Kullanılan Gereç Özellikleri ve Üretim Teknikleri.....	71
4.3.4. Osmaneli Lefke Bezi Dokumalarının Ürün Çeşidi ve Bazı Teknik Özellikleri.....	73
4.3.5. Osmaneli Lefke Bezi Dokumalarının Renk, Motif ve Kompozisyon Özellikleri	74
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	79
5.1. Sonuç.....	79
5.2. Öneriler	81
KAYNAKLAR	83
EKLER.....	87
EK-1. Anket Formu.....	87
ÖZGEÇMİŞ	91

TABLoların LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 4.1. Bireylerin yaşlarının gruplara göre dağılımı.....	67
Tablo 4.2. Bireylerin doğum yerlerine göre dağılımı	67
Tablo 4.3. Bireylerin medeni durumlarına göre dağılımı	68
Tablo 4.4. Bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımı	68
Tablo 4.5. Bireylerin dokuma yapma sürelerine göre dağılımı	69
Tablo 4.6. Bireylerin dokumayı öğrenme kaynaklarına göre dağılımı	69
Tablo 4.7. Bireylerin günlük dokuma yapma saatlerine göre dağılımı.....	70
Tablo 4.8. Bireylerin dokuma yapma amaçlarına göre dağılımı.....	70
Tablo 4.9. Lefke dokumanın yapıldığı mevsimlere göre dağılımı.....	71
Tablo 4.10. Çözü ipliklerinin hazırlama yerine göre dağılımı	72
Tablo 4.11. Bireylerin günlük dokudukları lefke bezi miktarının dağılımı	72
Tablo 4.12. Lefke bezi dokumalardaki ürün çeşitlerinin dağılımı	73
Tablo 4.13. Dokuma ürünlerin en ölçülerine göre dağılımı.....	73
Tablo 4.14. Dokuma ürünlerin boy ölçülerine göre dağılımı.....	74
Tablo 4.15. Dokuma ürünlerde kullanılan renklerin dağılımı.....	74
Tablo 4.16. Dokumalarda yer alan Motiflerin Dağılımı	75
Tablo 4.17. Motiflerin temin edildiği kaynaklara göre dağılımı.....	76
Tablo 4.18. Lefke dokumalarında kullanılan kompozisyon özellikleri	76

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Bilecik ili genel görüntüsü	9
Resim 2.2. Hagios Georgios (Aya Yorgi) Kilisesi.....	10
Resim 2.3. Sedat Baydar Konağı	11
Resim 2.4. Osmaneli'nin havadan görüntüsü	12
Resim 2.5. Bez ayağı örgüsü.....	15
Resim 2.6. Çözü dimisi	16
Resim 2.7. Atkı dimisi	16
Resim 2.8. Saten örgü	17
Resim 2.9. Atölyede* bulunan dokuma tezgâhının önden görünüşü.....	19
Resim 2.10. Atölyede* bulunan tezgâhların yandan, sağdan ve soldan görünüşleri	19
Resim 2.11. Atölye de Kullanılan Boş Ve Dolu Mekikler	20
Resim 2.12. Boş ve dolu olarak masura ve bobinler	21
Resim 2.13. Atölye de kullanılan bobin ve masura sarma makinası	21
Resim 2.14. Atölye de kullanılan boşta ve tezgâhta duran gücü tığları.	22
Resim 2.15. Kursiyerlerin çözgü dolabında işlem yapması.....	23
Resim 2.16. Pamuk bitkisi	24
Resim 2.17. Atölye* dolabında bulunan iplikler	28
Resim 2.18. Çözgü dolabında çözgünün hazırlanması	29
Resim 2.19. Dokuma işlemi için hazırlanan levende sarılmış farklı renkteki çözümler.....	30
Resim 2.20. Dokuma tezgâhına çözgünün yerleştirilmesi	30
Resim 2.21. Gücü tellerinden çözgü ipliklerinin geçirilmesi (üç farklı görünüş).	31
Resim 2.22. Atölyedeki tezgâhta takılı kullanım halinde duran tarak tığı ve masa üstünde bakıma alınan tarak tığı	32

Resim	Sayfa
Resim 2.23. Çözü dolabında hazırlanan çözüler	33
Resim 2.24. Tarak Taharı (Tatlı, 2021).....	33
Resim 2.25. Gücü taharı (Tatlı, 2021).....	
Resim 2.26. Çözü ipliklerinin sırasıyla gücülerden tarağa aktarılması işlemi	34
Resim 2.27. Levendlerden tezgâha aktarılan çözü ipliklerinin dokuma tezgâhında arkadan görünüşü.....	35
Resim 2.28. Dokuma yapan kursiyerler (üç farklı açıdan görünüş)	36
Resim 2.29. Dokuma bittikten sonra tezgâhta çıkarılmayı bekleyen lefke bezi ...	37
Resim 2.30. Dokuma kumaş üzerine motif işlemesi atkı ipliklerinin geçirilmesi (iki farklı açıdan görünüş).....	38
Resim 2.31. Farklı açılardan dokuma üzerinde motif oluşturulması	38
Resim 2.32. Farklı saçak bağlama tekniklerinin üstten (üç)görünüşü	39
Resim 2.33. Saçak bağlama	39
Resim 2.34. Farklı açılardan saçak bağlama tekniklerinin görünüşü(üç farklı görünüş)	40
Resim 2.35. Lefke dokuma üzerine kanaviçe motif işlemesi yapan kursiyerler (iki farklı görünüş)	41
Resim 4.1. Atölye* dolabında bulunan iplikler	28
Resim 4.2. Çözü dolabında çözünün hazırlanması	29
Resim 4.3.Dokuma işlemi için hazırlanan levende sarılmış farklı renkteki çözüler	30
Resim 4.4. Dokuma tezgâhına çözünün yerleştirilmesi.....	30
Resim 4.5. Gücü tellerinden çözü ipliklerinin geçirilmesi (üç farklı görünüş)31	
Resim 4.6. Atölyedeki tezgâhta takılı kullanım halinde duran tarak tığı ve masa üstünde bakıma alınan tarak tığı	32
Resim 4.7. Çözü dolabında hazırlanan çözüler	33
Resim 4.8. Tarak Taharı (Tatlı, 2021).....	33
Resim 4.9. Gücü taharı (Tatlı, 2021).....	

Resim	Sayfa
Resim 4.10. Çözümlü ipliklerinin sırasıyla gücülerden tarağa aktarılması işlemi (Tatlı, 2020)	34
Resim 4.11. Levendlerden tezgâha aktarılan çözümlü ipliklerinin dokuma tezgâhında arkadan görünüşü.....	35
Resim 4.12. Dokuma yapan kursiyerler (üç farklı açıdan görünüş)	36
Resim 4.13. Dokuma bittikten sonra tezgâhta çıkarılmayı bekleyen lefke bezi ...	37
Resim 4.14. Dokuma kumaş üzerine motif işlemesi atkı ipliklerinin geçirilmesi (iki farklı açıdan görünüş).....	38
Resim 4.15. Farklı açılardan dokuma üzerinde motif oluşturulması	38
Resim 4.16. Farklı saçak bağlama tekniklerinin üstten (üç)görünüşü	39
Resim 4.17. Saçak bağlama	39
Resim 4.18. Farklı açılardan saçak bağlama tekniklerinin görünüşü (üç farklı görünüş)	40
Resim 4.19. Lefke dokuma üzerine kanaviçe motif işlemesi yapan kursiyerler (iki farklı görünüş)	41

1. GİRİŞ

Problem Durumu

Evrende insan elinin değdiği ve şekil aldığı her şey yaşamın bir parçasıdır ve bir sanat ürünüdür. Her birey kendi öz dünyasında sanatçıdır. El sanatları insanlık tarihi ile beraber süslenme ve süsleme ihtiyacı ile başlar. Kendini, yaşadığı ortamı ve kullandığı eşyayı göze hoş gelecek şekilde süslemek, onu sanat anlayışı ile biçimlendirmek, insanoğlunun adeta doğal bir tutkusudur denilebilir. El sanatları, en olgun ve seçkin bir seviyeye ulaşmış milletlerden biri de şüphesiz Türklerdir. Türkler, Orta Asya'dan başlayarak, yakın doğuyu da içine alan çok başarılı bir şekilde yürütmüştür (Akar ve Keskiner, 1978).

Orta Asya'dan göç ederek, medeniyet ve kültürünü beraberinde Anadolu'ya taşıyan Türklerin yüzyıllar boyu yapa geldikleri halı, kilim, heybe, kese, çorap, kumaş, isleme, maden, deri, cam isleri ve folklorik giysiler ile gündelik kullanım eşyalarından oluşan el sanatları renk, zevk, duygularla yoğrulmuş, emek ve sabır içeren, Türk insanının milli zevkinin ve yaratıcılığının zenginliğini içeren ürünlerdir (Başlangıç, 1981: 97).

El sanatları, toplumların geçmişini, gelecek nesillere aktaran önemli bir değerdir. Mağara duvarlarına yapılan süsler, kullanılan bir ev eşyası ya da bir takı, yaşayan bu mirasın göstergesi olmuştur. Yüzyıllardır sürdürülen geçmişte ve günümüzde de güncel olarak uygulanan el sanatlarından bir diğeri de dokuma sanatıdır.

Temel ihtiyaçlarını karşılamak için insanların avcılık ile uğraşması korunma, yaşama, giyinme gibi birçok nedenle dokuma ilk kullanılan ürünlerden biri olmuştur. Kullanımı insanlık tarihi kadar eski olan dokuma ürünler, geleneksel mesleklerde ve el sanatlarında önemli bir hammadde olarak günümüze kadar gelmiştir. Bu süreç içinde planlanan ve yürütülen araştırma kapsamında, geleneksel ve kaybolmaya yüz tutmuş bir el sanatı olması nedeniyle, az sayıda atölye ile yapımına devam edilen, Bilecik ili Osmaneli ilçesi Lefke bez dokuma üretimi problem olarak ele alınmıştır.

Bir kültür köprüsü olan, doğuyu ve batıyı birbirine kaynaştırarak kendi çerçevesinde gelişen bir toplumsal yaşam oluşturan ipek yolu güzergâhındaki her yerleşim gibi, Bilecik ili Osmaneli ilçesinin gelişmesinin ve canlı bir ticaret hayatının oluşmasını sağlamıştır.

1900’lü yılların başından itibaren dokunan ancak 1980’li yıllarda fabrikasyona yenilen ve ilçenin eski adıyla anılan “Lefke bezi” Osmaneli belediyesi ile İstanbul Ticaret Üniversitesi, Bilecik şeyh Edebali üniversitesi, İŞKUR ve Osmaneli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün iş birliğinde yürütülen “Lefke Bezi Dokuma Eğitim Projesi” kapsamında açılan kurslar ile yeniden canlanmıştır. Lefke bezinden günümüzde peşkir, peştamal, masa örtüsü, çanta, kese, kolye, anahtarlık gibi ürünler üretmektedir.

Bu araştırmada günümüzde yapılan Bilecik ili Osmaneli ilçesinin lefke bezinin önemini vurgulamak, literatür boşluğunu doldurmaya çalışmak ve bundan sonra gelecek olan araştırmalar için yazılı kaynak oluşturmaya çalışmaktır. Bilecik ili Osmaneli lefke bezinin dokuma özelliklerinin incelenmesi araştırma problemi olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, kaybolmakta olan Bilecik ilinin Osmaneli ilçesinde yapılan lefke bez dokuma yapımını ayrıntılı şekilde inceleyerek belgelemek ve tanıtımını sağlamaktır.

Bu genel amaçlar doğrultusunda aşağıda yer alan alt amaçlara da yer verilmiştir.

1. Osmaneli ilçesinde lefke bezi dokuyan bireylerin genel özellikleri nedir?
2. Osmaneli lefke bezi dokuyan bireylerin dokumayı öğrenme ve sürdürmelerine dair özellikler nedir?
3. Osmaneli lefke bezi dokumalarının araç ve gereç özellikleri nelerdir?
4. Osmaneli lefke bezi dokumalarının üretim teknikleri ve aşamaları nelerdir?
5. Osmaneli lefke bezi dokumalarının renk, motif ve kompozisyon özellikleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Günümüzde el sanatlarına gereken önem verilmemesi nedeni ile el sanatları gerilemiş hatta kaybolmaya yüz tutmuştur. Geçmişteki el sanatı ürünlerindeki ince işçiliğe artık pek rastlanmamaktadır. Kültürün önemli unsurlarından el sanatlarını, gelecek nesillere canlı somut örnekler aktarabilmek, dokumanın yozlaşmasını önleyerek geleneksel haliyle sürdürmek ve gelişmesini sağlamak açısından bu araştırma önemlidir.

Bu araştırma bez dokuma üretimi konusunda ayrıntılı bilgi sunması, bu konu ile ilgili araştırma yaparak araştırmanın uygulamalı el sanatları alanında yeni çalışmalar yapacak kişilere, kurum bazında ilgililere ve gelecek kuşaklara da belge niteliği taşıması açısından önem taşımaktadır.

Çalışma, Bilecik ilinin el sanatları ve dokuma ile ilgili literatüre katkısı açısından önemli görülmektedir. Aynı zamanda yörede dokuma kursu ilk açıldığından itibaren İŞKUR, Osmaneli İlçe Milli Eğitim ve Osmaneli Belediyesinin verdiği desteklerle çalışmalar yapılmış olup 10 kişilik Üretim Ekibi ile kurulmuştur. Osmaneli Kadın Girişimi Üretim Ve İşletme Kooperatifi ile ürün haline gelen dokumaların satışının da artırılması düşünülmektedir. Diğer yandan ilgili sektöre ve uygulayıcılara tasarım ve üretim boyutunda bilgi sunması açısından da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Varsayımları

1. Bilecik İli Osmaneli Belediyesi ve Osmaneli Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifinde bulunan dokuma atölyesinde yapılan bu araştırmada lefke bezi dokuma ile ilgili gözlem ve incelemeler geçerli ve güvenilirlerdir.
2. Araştırma için belirlenen yöntem, amaçlara ulaşmada yeterli olmuştur.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, Bilecik ili Osmaneli ilçesinde, lefke bezi dokuması üreten “Osmaneli Belediyesi Osmaneli Kadın Girişimciler Kooperatifi” ile sınırlıdır.
2. Araştırma tez süresi ile sınırlıdır.
3. Araştırma Türkçe kaynaklar ile sınırlıdır.
4. Araştırma bez dokuma kaynaklar ile sınırlıdır.
5. Araştırmada elde edilen bilgiler anket ve bilgi formu, veri toplama aracı ile sınırlıdır.

İlgili Araştırmalar

(Atıcı Ateşok, 2005) “Babadağ Dokumacılığı Ve İlçede Üretilen Düz Dokumaların Bazı Özellikleri” isimli yüksek lisans tezinden alınan bilgilere göre; Yörenin göçebe yaşantısı ile iç içe olması ve yöresel bir nitelik taşıması dokumalara olan estetik beğeniye artırmıştır. Yörükler, yaklaşık 800 sene önce yöreye yerleşmişler daha sonra ise Oğuz Türkleri havası, suyu güzel diye burayı mesken edinmişlerdir. İlçenin

yerleşim yeri ve tabiat şartları, hayvancılık yapmaya ve sınırlı bir şekilde bağ, bahçe tarımına elverişlidir. Babadağ'ın en önemli gelir kaynağı olan dokumacılık ilçe merkezinde devam etmektedir. Yörede üretilen mamuller; pike, çarşaf, ham bez, çeşitli örtüler, kanaviçe, sofralar ve azda olsa havlu çarşaf ve polar battaniyelerdir. Bursa, Adana, Gaziantep, Denizli iplik fabrikalarından sağlanan pamuk ipliklere öncelikle kaynatma, ağartma, boyama, kurutma, bobin sarma işlemleri uygulanmaktadır. Dolapta çözgü çözme yöntemiyle elde edilen çözgü tezgâha taşınmakta ve çözgü ipliklerine taharlama, gücülerden ve taraktan geçirme işlemlerinden sonra dokumaya başlanmaktadır. Bu çalışmada öncelikle Babadağ dokumacılığının tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu ile birlikte dokuma tekniğini oluşturan boya, bobin sarma, çözgü hazırlama, dokuma işlemi, bitirme işlemleri vb. gibi aşamalar ve kullanılan araçlar ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanında yörede üretilen düz dokumaların en, boy, kullanılabilir genişlik, çözgü-atkı sıklığı, kalınlık, metrekaşe ağırlık, çözgü ve atkı mukavemeti gibi bazı fiziksel özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca dokumaları oluşturan çözgü ve atkı iplikleri üzerinde lif cinsi, numara, büküm ve kısalma oranları gibi özelliklerde belirlenmeye çalışılmıştır

(Çepe, 2008) “Denizli İli Çal, Güney Ve Serinhisar Düz Kırkitli Dokumacılığı Ve Standart Özellikleri” isimli yüksek lisans tezinden alınan bilgilere göre; Üretilen dokumalar genelde yöresel pazarlarda ve üretim yerlerinde satıldığı için reklâmı çok iyi yapılmadığı gözlenmiştir. Düşük maliyetle kaliteli dokuma ürünlerinin gereken fiyatta satılamadığı, maliyetlerinin bile zor kurtarıldığı anlaşılmaktadır. Teknolojik gelişmeler ve yeni buluşlar tüketici isteklerini değişikliğe uğratmakta, bu değişikliklerde doğal olarak üreticilerin pazarlama işlemlerini etkilemektedir. Bireylerin daha çok pazarlama da yardımlarına ihtiyaçlarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle üretilen dokumaların belli bir kalitede olması gerekmektedir. Kalitenin oluşabilmesi için de dokumaların standardı geliştirilmelidir. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda araç, gereç, teknik, renk, motif ve kompozisyon özellikleri belirlenerek yöre için düz Kırkitli dokuma standardı oluşturulmuştur.

(Öztürk, 2010) “Taraklı ve Kaynarca Bez Dokumaları “isimli yüksek lisans tezinde elde edilen bilgilere göre; Taraklı ve Kaynarca Sakarya İline bağlı tarihi, kültürü doğası ve bozulmamış demografik yapısıyla önemlilik arz eden ilçelerde olup Bu

yörede, dokumacılık, sıcak demircilik, mutfaklık, dokumacılık ve ağaç oymacılığı yıllardan beri süregelen el sanatlarındandır. Evlerde kurulu ağaç dokuma tezgâhlarında, kullanıma yönelik çok çeşitli dokumalar yapılır. Anadolu'nun birçok yöresinde olduğu gibi Taraklı ve Kaynarca İlçesi'nde de halkın kendi ihtiyaçlarını kendi güçleri doğrultusunda karşılama isteği sonucu dokumacılık ortaya çıkmıştır. Halk kendi ihtiyaçları doğrultusunda dokuma yaptığı için, dokuma sanayinin gelişmesi, hazır ürünlerin daha kolay elde edilir olması, dokumacılık geleneğine olan ilgiyi azaltmıştır. Taraklı ve Kaynarca İlçesinde kadınların bizzat kendilerinin dokuduğu dokumalara rastlamak mümkündür. Bu dokumalar belli enlerde dokunur. Dikilecek eşyaya göre yan yana getirilerek istenilen genişlik elde edilir. Geleneklerine bağlı yaşayan halk, bugün günlük ihtiyaçlarını hazır olarak temin etse de geleneklere göre evlenecek çağda gençleri olan aileler, evlenecek çiftlerin ihtiyacını karşılamak ve hediye olarak aile yakınlarına dağıtmak için bol miktarda kumaş dokumaktadırlar. Taraklı İlçesi'nde ve özellikle köylerinde yaşlı kadınlar bu bezlerden dikilmiş giyimliklerden giymektedirler. Geleneğin şehre göre daha çok yaşandığı köylerde çocukların giyimliklerinde de bu bezlerden görmek mümkündür. Hazır giyim, bez dokumacılığını duraklatmıştır. Fakat bir gelenek olan bu el sanatı ölmemiştir. Halkın giyim ihtiyacını karşılamak için icra ettiği dokumacılık sanatı artık giyim ihtiyacını karşılamaktan çok Taraklı'ya ve Kaynarca'ya özgü Bez Dokumacılığının tanıtılması ve pazar oluşturma amacıyla yapılmaktadır.

(Hız, 2015) “Burdur İli Geleneksel Mekikli Dokumaları” isimli yüksek lisans tezinde elde edilen bilgilere göre; Burdur mekikli dokumalarının günümüzdeki en büyük sorunu, düşük maliyetli ve hızlı üretim avantajlarıyla üretilen diğer dokumalarla rekabet edememesidir. Mekikli dokumaların üretiminin özendirilmesi gerekmektedir. Dokuma koşullarının iyileştirilmesi ve pazar sorununun çözümlenmesi, düşük katma değer vergisi ya da hiç vergi kesilmemesi, dokuma üretecek kişi sayısını arttırılabilir. Burdur mekikli dokumaları teşvik edilerek üretilen ürünlerin karşılığı alınınca, eski tarz bu dokumalar maliyetli olacağından, iç ve dış piyasada daha ucuz benzer ürünlerle rekabet edebilmesi için tüketiciye farkının aktarılması ve bu yönde Pazarlama yapılması gerekmektedir.

(Şimşek, 2017) “ Karacakılavuz Dokumalarının Genel Özellikleri” isimli yüksek lisans tezinden alınan bilgilere göre; üretilen dokumalar Karacakılavuz da dokunan ve

yörenin özgün geçmişini yansıtan bu dokumaların daha iyi atölye ortamında bulunması, atölyelerde bulunan tezgâhların sayısının çoğaltılması ve tezgâh sayısı ile beraber dokuyucu sayısının da artırılarak daha iyi şartlarda üretim yapılması sağlanmalıdır. Yapılan dokumalar için uygun bir satış yerlerinin, ürünlerin pazarlanmasını sağlayacak bunların yanı sıra reklam ve tanıtım etkinlikleri il yetkilileri tarafından sağlanmalı ve bu dokumalar en iyi şekilde yeni nesillere tanıtılmalıdır. Yine buna benzer ülke düzeyinde veya il genelinde düzenlenecek olan fuar ve festivallerde yöre ürünleri tanıtılmalı ülke ve ülke dışına pazarlanması sağlanmalıdır. Yaygın eğitim kurumlarının bir parçası olan halk eğitimlerde Karacakılavuz dokumalarının tanıtımını ve gelişimini sağlayıcı kurslar hem hobi amaçlı hem de gelir elde etme amaçlı kursiyerlere açılmalıdır.

(Bakır, 2019) “Sinop İli Durağan İlçesi Mahrama Dokumaları Ve Yeni Tasarımlar” adlı yüksek lisans tezinden alınan bilgilere göre Sinop Durağan ilçesinde araştırmalar sonucunda elde edilen bulgulara göre mahrama dokumaları eski örneklerinin aynısı ve orijinalinden uzaklaşarak kanaviçe örneklerinden esinlenmiş mahramalar dokunmaktadır. Sinop Halk Eğitim Merkezinde dokunan mahramaların desenleri ise tamamen eski örneklerden oluşmakta olup, mahramanın yanında genellikle günümüz talepleri doğrultusunda sehpa örtüsü, masa örtüsü, seccade, runner, çanta, havlu kenarı vb. ürünler dokunmaktadır. Yörede yapılan araştırmalar sonucunda Sinop ili ve Durağan ilçesinde bulunan mahrama dokumaları ele alınmış ve örneklerin hepsi alan araştırması sırasında tespit edilmiştir. Bu araştırma sonucunda bilgi formlarında yer alan dokumalarda kullanılan gereçler, teknikleri, ebatları, ürün çeşitleri renk, motif ve kompozisyon özellikleri incelenip tespit edilmiştir. Günümüzde ihtiyaçlar ve teknoloji giderek değişmektedir. Bu yüzden mahrama dokumaların pazarlanabilmesi için günümüz ihtiyaçları doğrultusunda yeni ürünler geliştirilip piyasaya sürülmelidir.

Anahtar Kelimeler

Dokuma, Osmaneli el sanatı, lefke bezi, geleneksel dokuma

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bilecik İl'inin Tarihçesi

Bilecik'te ilk yerleşimin MÖ 3000'den önce olduğu tahmin edilmektedir. Anadolu'da Tunç Çağına geçiş sürecinde önemli bir yer olan Bilecik de MÖ 3000'lerde tunç yapımı için kalay çıkarıldığı bilinmektedir. İlin bilinen en eski isimleri Agrilion ve Agrillum'dur. Daha sonraki dönemlerde Bilecik Bizans İmparatorluğu sınırları içine giren bir yerleşim yeri olmuş ve Doğu Roma (Bizans) döneminde şehir Belekoma ismiyle anılmıştır. O dönemdeki yerleşim merkezi, şimdiki Bilecik'in doğusunda, Hamsu ve Tabakhane derelerinin oluşturduğu vadiler arasındaki bir kaya çıkıntısı üzerine inşa edilen kale çevresinde kurulmuştur (Bilecik valiliği, 2019).

Roma İmparatorluğu MS 395 yılında ikiye ayrılınca, Bitinya Bölgesi ve Bilecik Doğu Roma (Bizans) imparatorluğu sınırları içinde kalmıştır. Bizans döneminde Bilecik bir Tekfurluk olup Belekoma Kalesi Bilecik'te inşa edilmiştir. Abbasi Halifesi Harun Reşid döneminde (797 yılında), Bitinya bölgesinin diğer şehirleri gibi Bilecik ve Söğüt civarı da fethedilerek Abbasi idaresine sokulmuştur. İl çevresi kale ile korunan Belekoma kenti tarih içinde Bizanslılar-Emeviler ve Bizanslılar-Abbasiler arasında birden fazla el değiştirmiştir(kültürportali.gov.tr, 2020).

Selçukluların bir boyu olan Kayıların 400 çadırdan oluşan bir obası Ertuğrul Bey yönetim ve himayesinde batıya doğru yer değiştirerek Söğüt ilçesi ve çevresine yerleşmişlerdir. 1231 yılında İznik İmparatoru Selçuklu sınırına girince Selçuklu sultanı I. Alâeddin Keykubat Bizanslılara karşı bir sefer düzenlemiş, Ertuğrul bey de bu sefere bir akıncı olarak katılmıştır. Selçuklu ve Bizans orduları arasında Sultanönü mevkiinde meydana gelen savaşın sonunda Bizans ordusu yenilmiş, Karacadağ ve Söğüt dolayları Büyük Selçuklu eline geçmiştir. I. Alaeddin Keykubat Belekoma (Bilecik) tekfurunu vergiye bağlayarak savaşta büyük yararlılıklar gösteren Ertuğrul bey e Söğüt'ü mülk, Domaniç'i de yaylak olarak vermiştir (Uygun ve Ekici, 2012).

Bu tarihten sonra, Osmanlı yönetimi sırasında Bilecik giderek gelişmiş, ancak, şehrin kurulu bulunduğu alanın iskân için uygun olmaması daha hızlı gelişmesini engellemiştir. Bununla birlikte Bursa'dan Bilecik, İznik'ten Eskişehir'e ve Anadolu içlerine giden yol üzerinde önemli bir konaklama ve dinlenme yeri olarak önemini korumuştur. Türklerin elinde olmayan ve bir Bizans kenti olan Bilecik'in Osman Bey

tarafından fethi ise 1299 yılında Belekoma kalesinin ve Yar Hisar'ın fethedilmesiyle olmuştur (Bilecik.gov.tr, 2021).

I. İnönü Savaşı Bilecik sınırları içinde gerçekleşmiştir. II. İnönü Savaşları sırasında Bilecik iki kez daha Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir (ikinci ve üçüncü işgal). 30 Ağustos 1922'deki Başkomutanlık Meydan Muharebesiyle istilacı Yunan ordusuna karşı son ve kapsamlı zaferi kazanan Türk ordusu, 4 Eylül 1922'de Söğüt'ü ve Bozüyük'ü, 5 Eylül de Pazaryeri ve 6 Eylül 1922'de ise Bilecik'i Yunan işgalinden kurtarmıştır (Bilecik valiliği, 2019).

Bilecik Kurtuluş Savaşından çok büyük yaralar alarak çıkmış, harbin getirdiği sosyo-ekonomik çöküntü nedeniyle Cumhuriyet dönemine çok güçsüz başlamıştır. 1920'lerde 12.000 olduğu tahmin edilen şehir nüfusu, savaştan sonra 4.000'e inmiştir (Bilecik valiliği, 2019).

Savaştan önce Bilecik bölgenin en önemli ipek endüstrisi merkeziydi. Şehirde çok sayıda ipekçilik tesisi ve ipek kadife üreten fabrika bulunuyordu. Ancak yangınlarında bu fabrika ve tesisler ile birlikte diğer fabrika ve işyerlerinin de yanmış olması il ekonomisini çökertmiştir.

Osmanlı Devleti'nin doğduğu topraklar olarak adlandırılabilen Bilecik, Marmara, Karadeniz, İç Anadolu ve Ege bölgelerinin kesim noktasında yer alan bir ilimiz olup, 720 yıldan bu yana her eylül ayında geleneksel olarak kutlanan “Ertuğrul Gaziyi Anma ve Söğüt Şenlikleri”, “Ahilik ve Şeyh Edebali Kültür Sanat festivali” ve şehrin düşman işgalinden kurtuluşunun kutlandığı törenler yapılmaktadır (İpekeşen, 2013).

Resim 2.1. Bilecik ili genel görüntüsü (www.haber11.net, 2013).

Bilecik ilinin ilçeleri; Bozüyük, Söğüt, Osmaneli, Pazaryeri, İnhisar, Gölpazarı, Yenipazar ilçeleridir.

2.2. Bilecik El Sanatları

Bilecik merkez ve ilçelerinde el sanatlarına bakıldığında geçmişte yapılan artık uygulanmayan ya da unutulmaya yüz tutmuş el sanatları; , sepetçilik halı – kilim - aba ve bez dokumacılığı, seramikçilik, el örgüleri ve işlemeciliği, süs taşları işlemeciliği semercilik, demir işleri, mermer işleri, hasır örücülüğü, yöresel don/şalvar yapımıdır.

Bilecik el sanatları merkezi müdürlüğünün bünyesinde ahşap oymacısı, ahşap montaj elemanı, sedef kakma, ahşap boyama, sıhhi tesisat, mekikli dokuma, kilim dokuma, çini işlemeciliği, seramik işlemeciliği, deri işlemeciliği ve bıçkı-dikiş konularında kurslar da düzenlenmektedir. Bunlardan bir kaç;

Kilim dokuma: iki iplik sistemine dayanarak yapılan, tersi düzü bulunmayan, dikey ya da yatay yer tezgâhlarında dokunan en eski dokuma türüne kilim denir. Bilecik yöresinde de *Pala kilim dokuması* el sanatlarından tarihi dokumalar arasındadır.

Ahşap oyma: ahşap oyma sanatı olarak; ahşap üzerine çizilen çizim ya da desenlerin özel kesici aletler ile istenmeyen yerlerin yontulması kalan yerlerin belirginleştirilmesi ile elde edilen sanattır. Ağaç işleri, Pazar yeri ilçesine bağlı Dereköy’de turistik değer taşıyan eşyaların yapımı için küçük atölyeler vardır. Ağızlık, kalemlik, biblo küçük çaplı tezgâhlarda torna yapılarak üretilmektedir (İpekeşen, 2013).

Yaş koza- ipek böcekçiliği; Bilecik yöresinde yaş koza- ipek böcekçiliği üretimi çok eski tarihlere dayanmaktadır. İpek böcekçiliği zamanında en önemli geçim kaynaklarından biri olmuştur. Türkiye genelinde, Bilecik yaş koza üretiminde sayılı merkezler arasında yer almaktadır. Kadın çiftçiler için ev ekonomisine önemli katkıları olmaktadır (İpekeşen, 2013). Cumhuriyet öncesinde Osmaneli çevresinde ipek böceği üretimi ve iplikçilik çok gelişmiştir. Her evde ipek böceği tohumu beslenir. Evler ipek böceği yetiştirmek amacıyla yapılmış, büyük çoğunluğu iki veya üç katlı kerpiç veya tuğla dolgulu ve üzeri sıvalı ahşap karkas yapılarıdır. Zemin katlar yetiştiricilik için besleme ve dut yaprağının depolandığı penceresiz ve bölmesiz bölümlerdir. Üst katlar ise ipek kozasının beslendiği aydınlık geniş mekânlardır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012)

Çömlekçilik; pazaryeri ilçemizin kınık köyünde yaklaşık 100 yıldan beri süregelen kıvılc topak kırmızı kil çeşitli aşamalardan geçerek ve toprağın 24 saat dinlendirildikten sonra işlenmesi toprak ürünleri eşya yapımcılığı; “Çömlekçilik” gittikçe yaygınlaşarak gelişmiştir. Önceleri sadece su kabı, sürahi ve testi yapılırken günümüzde ürünler çeşitlendirilerek çoğaltılmıştır. Çanak çömlek yapımıyla uğraşan atölyeler ve insan sayısında önemli artış görülmüştür (İpekeşen, 2013).

2.3. Osmaneli ilçesi

Osmaneli ilçesi Bilecik il’inin kuzeyinde 526 km² lik alan içinde yer almaktadır. Tarih boyunca geçit bölgesinde yer alan Osmaneli ilçesinde Romalılar ve Bizanslılara ait tarihi kalıntılar bulunmakta olup, eskiden beri bir yerleşim alanı olduğunu göstermektedir.

Bizanslılar zamanında adı Lefke (Kavaklık) olan Osmaneli 1308 yılında Osman Gazi tarafından Türk topraklarına katılmıştır.

Resim 2.2. Hagios Georgios (Aya Yorgi) Kilisesi (Osmaneli belediyesi, 2020)

Resim 2.3. Sedat Baydar Konağı (Osmaneli belediyesi, 2020)

1885 yılında Ertuğrul Liva'sı kurulduğunda Osmaneli bu livanın merkez ilçesine bağlı bir nahiye iken 1913 yılında Lefke adı Osman Gazi'ye izafeten “Osmaneli” olarak değiştirilmiş ve 1926 yılında Bilecik İl'ine bağlı bir ilçe olmuştur (Osmaneli Kaymakamlığı, 2019).

Antik Çağ da Osmaneli; Anadolu ve Mezopotamya coğrafyaları, dünya üzerinde ilk yerleşim yerleridir. İlk çağlardan beri çok farklı medeniyetler, çok farklı devletler bu topraklarda kurula gelmiştir. Dolayısıyla Anadolu üzerinde bulunan Osmaneli de çağlar boyunca değişik uygarlıkların bıraktıkları mirasa sahip olmuştur. Eski bir yerleşim yeri olan Osmaneli'nin adı, 1914 yılına kadar Melagina, Leukae, Lefke ve Pefka olarak geçmektedir. Osmaneli'nden geçen Sakarya nehrinin kenarında bulunan kavaklar çam ağaçlarının oluşturduğu ormanlar ve üzüm bağlarının bulunması, ayrıca İznik'in güneyine açılan kapısının ismi “Lefke Kapı” olması bu tanımları desteklemektedir. Tarihi kaynaklarda, Osmaneli ve çevresi hakkında antik çağ a ait bulunan bilgiler sınırlıdır (Osmaneli belediyesi, 2015).

Resim 2.4. Osmaneli'nin havadan görüntüsü (Bayfen, 2015)

Tarihte Osmaneli halkı, Selçuklu ve Osmanlı döneminde, iskan politikası gereği fethedilen kentlere yerleştirilmişlerdir. Kıbrıs Lefke Türkleri de Osmanlı döneminde Osmaneli (Lefke)'nden götürülen Türklerdir (Şahin, 2015).

Tarihsel anıtlardan çok sivil yapılar ve bunların kent planındaki yerleşme biçimleriyle dikkat çeken Osmaneli evleri. Arazi özellikleriyle uyumlu organik bir dokuya sahiptir.

Osmaneli, “1075 yılından günümüze kesintisiz Türk Kenti” olma özelliğini korumuştur. Osmaneli’nde çok sayıda eski dönemlere ait tarihi ev bulunmaktadır. 2005 yılında bakanlığın katkılarıyla kırkı aşkın evin restorasyonu yaptırılmış olup, zamanla tüm evlerin restorasyonu bitirilerek tarihi dokunun kazandırılması hedeflenmektedir (Şahin, 2015).

2.4. Dokuma Hakkında Genel Bilgi

İnsanlık tarihinin en eski sanatlarından biri, dokumacılık sanatıdır. Başlangıçta kumaş dokumacılığı, insanların soğuktan korunma, mevsime göre giyinme, örtünme ve süsleme ihtiyacından doğmuştur. Zamanla ihtiyacın dışında süslenme ve kültürel unsurlar taşımaya başlamıştır.

Dokuma da en az iki veya ikiden çok iplik grubunun çeşitli düzenlerde birbirinin arasından (altından, üstünden) geçirilerek kenetlenmesi ile oluşturulan ürünlere dokuma denir.

Dokumacılığın tarihi, tarih öncesi zamanlara uzanmaktadır. Eski Mısır'da keten kumaş dokumacılığının gelişmiş durumda olduğu, mumyaların sarılmasında kullanılan kumaşlardan anlaşılmaktadır. Mısır'da dokumacılığın evlerde, kadınlar tarafından yapıldığına belgelerde rastlanılmaktadır. Mezopotamya medeniyetinde, dokumada yün kullanılmıştır. Kazılarda dokuma örnekleri bulunmasına rağmen, çivi yazılı tabletlerde kumaş isimleri ve bunların fiyatları belirtilmektedir. Ülkelerin tarımsal yapı ve endüstrileri günümüz dokumacılığının gelişmesinde büyük bir etken olmuştur.

Dokumacılığın tarihi insanlıkla başlar ve en eski sanat dallarından biridir. El dokumacılığı insanların iklim şartlarından korunmak ve barınmak ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Önceleri en ilkel yöntemlerle basit araç ve gereçleri kullanarak yapılan dokumalar zamanla gelişerek farklı teknikleri de içinde barındırmıştır. Böylece dokunan ürünlerde ihtiyacın karşılanmasının yanı sıra sanat anlayışı da gelişmiştir (Ortaç, 2007, s. 971).

Doğusundan batısına, güneyinden kuzeyine, Anadolu'nun her yöresinde dokuma kültürüne rastlanmaktadır. Bunların bazıları halı, kilim gibi yaygılar vb. şeklinde kirkitli dokumalar; büyük bir kısmı da giysi, örtü, ev süsleme eşyası vb. amaçlarla üretilen mekikli dokumalardır, yani yöresel bezlerdir. Her biri malzemesi, üretim ve kullanım şekli, desen ve kompozisyonu ile kendine has özellikler taşımaktadır. Yüzyıllardır üretilen ve kullanım alanı bulan bu bezler son yıllarda tekstil sektöründe yaşanan gelişmelere paralel olarak olumsuz yönde etkilenmiş; özellikle modern şehirlerde günlük yaşamda kolay ve ucuz elde edilebilen, aynı zamanda moda da uyum gösteren kumaşlar ve ortak çizgilere sahip giysiler tercih edilir hale gelmiştir (Başaran, 2018).

Anadolu'da ve tüm dünya da öncelikli olarak iklim koşullarından korunmak amaçlı, bölge geleneklerini sürdürmek, çeyiz hazırlamak, aileye katkı sağlamak, boş zamanın yanında yöre tarım ve hayvancılığını dolaylı olarak teşvik etmek ve elde edilen doğal lifleri değerlendirmek gibi çeşitli amaçlarla sürdürülen en önemli Türk el sanatlarından birisi dokumadır.

2.5. Mekikli Dokumalar

Mekikli dokumalar, tezgâhlara gerilmiş çözümlü ipliklerinin gücü adı verilen çerçeveler ile yukarı kaldırılıp çözümlü iplikleri arasından atkı ipliğinin geçirilmesiyle oluşturulan ve oluşan bu yüzeylere mekikli dokumalar denir (Onuk, Akpınarlı ve ark. 2005, s. 22).

Mekikli dokumalar, gücülü dokuma tezgâhların da sıralı halde ve yan yana duran çözgü ipliklerin gücüler aracıyla yukarıya ve aşağıya çekilmesi ile açılan, açılan bu aralıktan, mekik ya da mekik işlevi gören bir araç yardımı ile atkı ipliklerin arasından geçirilmesi ile oluşan düz yüzeylerdir.

Mekikli dokuma tezgâhları çerçeve (gücü) sayılarının çoğaltılıp azaltılmasıyla ve çerçevelerin varolan hareket düzeninin el ve ayakla yapılmasına göre farklı yapılarda olabilir. En az iki çerçeveden oluşan tezgâhlar da çerçeve sayıları farklılık gösterebilir. Her bir çerçevenin hareketi ayak (pedala) yardımı ile sağlanmaktadır. El ile çalışan tiplerinde ise bu çerçevelerin hareketi tezgâhın yan tarafında bulunan el pedalları ile sağlanmaktadır (Kaya, Ergenekon, 1989, s.18).

Anadolu'nun farklı yörelerinde görülen tezgâh çeşitlerine; culhalık, çulfalık, mekikli tegah, düzen, ayakcıklı tezgâh gibi isimler verilmektedir (Soysaldı, 2009, s.17).

Lefke bezi dokumada mekikli dokuma tezgâhı dokuma kumaşlar için kullanılmaktadır. Bazen mekikli tezgâh yerine yörelerde kamçılı tezgâh olarak bilinmektedir. Bu tezgâhlar genellikle ahşaptan yapılmış olup, her tezgâha bir kişi oturarak dokuma yapacağı şekilde tasarlanıp üretilmiştir.

2.5.1. Dokuma Örgü Çeşitleri

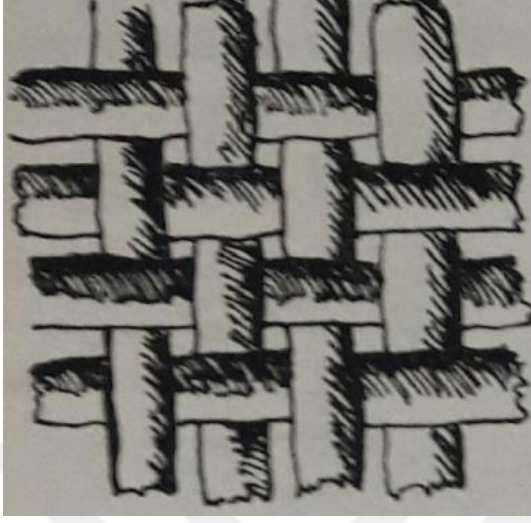
Dokuma işleminde kumaş meydana getirilirken, çözgü ve atkı ipliklerinin belirli bir düzende bağlantı yapması gerekir. Atkı ve çözgü ipliklerinin çeşitli şekillerde birbirlerinin altından ve üstünden geçerek bağlantılar oluşturma düzenine dokuma kumaşların örgüsü adı verilir (İmer, 2001).

En az iki iplik sisteminde çözgü ve atkı iplikleri bu örgü düzenine göre hareket ederek dokumanın yüzeyini oluştururlar. Bu düzen, tamamen planlanan tahar ve armür raporu ile ilgilidir. Yani dokunacak kumaşımızı, farklı yerlerinde ve farklı kalınlıklarda örgülerle zenginleştirmek, yapılacak tahar düzenine ve armür raporuna bağlıdır. Bu durum kumaşı dokunmasını ve yüzey görüntüsünü etkilemektedir.

2.5.1.1. Bez ayağı örgü

Bez ayağı, dokuma örgülerinin en basitidir. Dokumanın yapılabilmesi için iki gücülü tezgah gerekmektedir. Yüzeyde atkı, çözgü ipliği görünümü eşittir. Bağlantı miktarı diğer tekniklere göre daha fazla olduğundan dokumalar çok dayanıklıdır. Tezgah

yapısı ve dokuma bağlantıları daha basit olduğu için yöresel dokumaların büyük bir kısmı bezayağı örgü oluşturmaktadır (Resim 2.5) (Aytaç, 1982, s.208).

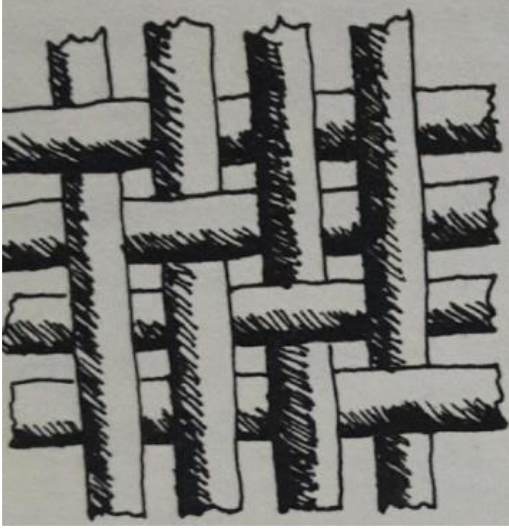

Resim 2.6. Bez ayağı örgüsü (Aytaç, 1989, s. 208)

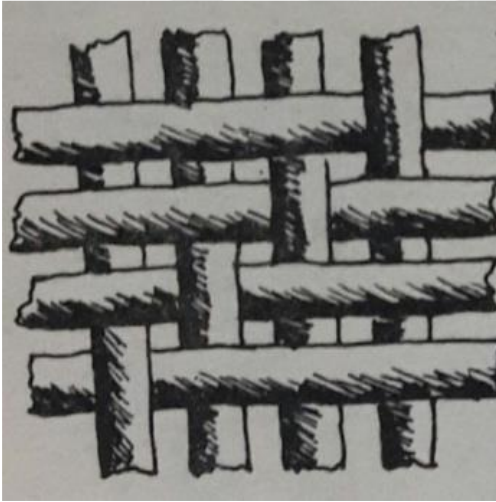
Bezayağı örgüler tek sayılı çözgü ipliklerinin, tek sayılı atkı iplikleriyle, çift sayılı çözgü ipliklerinin çift sayılı atkı iplikleriyle bağlantı yaparak meydana getirdiğı örgü şeklidir. Bezayağı dokuma örgüsüyle yün, tiftik, pamuk, keten, kenevir ve ipekten yörelere özgü geleneksel dokumalar yapılmaktadır (Korkutata, 2017).

2.5.1.2. Dimi örgü

Dimi örgü (şayak): atkı ve çözgü ipliklerinin tekli, ikili, üçlü ve bunun gibi atlamalarla oluşturdukları bağlantılardan ortaya çıkan örgü çeşitleridir (Kaya, Ergenekon, 1989, s.73).

Resim 2.7. Çözü dimisi (Aytaç, 1989)

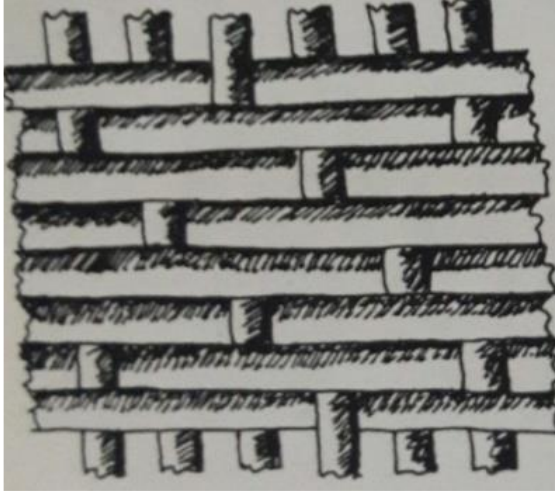
Resim 2.8. Atkı dimisi (Aytaç, 1989)

En küçük örgü birimi raporu üç atkı ve üç çözgüden oluşan dimi örgülerdir (Resim 2.6 - Resim 2.9). En belirgin özelliği atkı ve çözgü atlamalarının diyagonal şekil gibi çizgiler oluşturmasıdır. Diyagonaller soldan sağa yollu ise Z- dimi, sağdan sola yollu ise S- dimi olarak adlandırılır. Dimi örgüler D, K ve T harfleriyle sembolize edilebilirler ve en küçük birim raporu D (2 / 1) olarak ifade edilir. Yumuşak, hacimli ve ağır bir görünüme sahiptir. Bir yüzü Z- dimi ise diğer yüzü S- dimi görünüme sahip olan örgülerdir.

2.5.1.3. Saten örgü

Uzun atlamaların yan yana, dimi çizgiler oluşturmada dizilmeler nedeni ile saten örgü kumaş yüzeyine düzgünlük, kayganlık ve parlaklık vermektedir. Bu nedenle döşemelik, perdelik, örtülük ve astarlık kumaşlarda saten örgü tercih edilmektedir (Başer, 1983, s.36).

Saten örgünün tutumu ise görünüş olarak düz, pürüzsüz, yumuşak, dökümlü, parlak ve bu karaktere uygun ipliklerle dokunmuş kumaşlar akla gelir. Saten örgünün diğer temel örgülerden farkı, örgü raporundaki bağlantıların birbirine hiç temas etmeden dağıtılmış olmasıdır. Örgü içindeki bağlantıların birbirine hiç dokunmadan dağıtılabilmesi için en az 5 değişik harekete ihtiyaç vardır. Bu nedenle saten örgüde en küçük birim rapor 5 atkı ve 5 çözgüden oluşur (Resim 2.10). Saten örgüler tek taraflıdır. Yani kumaşın bir yüzü parlak ise kumaşın diğer yüzü ise mattır.

Resim 2.11. Saten örgü (Aytaç, 1989)

2.6. Mekikli El Dokumacılığında Kullanılan Araçlar

2.6.1. Dokuma Tezgâhları

Anadolu'nun tarih öncesi derinliklerinden devam etmekte olan el dokumalarının tarihi geçmişi yanında, kullanılan tezgâh ve araçların da büyük önemi vardır. İlk insanlar iki çatal sopa üzerine uzun yatay bir sopa yerleştirmek ve üstünden çözgü iplikleri sarkıtıp, her birinin uçlarına ağır taşlar bağlamak suretiyle aralarından el yardımıyla atkı ipliklerini çapraz olarak geçirmişlerdir (İmer, 1997).

Daha sonra bu tezgâh şekliyle ilkel dokumaya bağlı mekanik yöntem her geçen zamandan daha da gelişme göstermiş, temelini muhafaza ederek bugün daha geliştirilmiş ve teknik bakımdan her türlü imkâna sahip dokuma makinelerinin ve tezgâhlarının son halini oluşturmuştur.

Dokuma tezgâhı; Kamçısız tezgâhlar çerçeve sayılarının çoğaltılıp azaltılmasıyla istenilen sayıda ve çerçevelerin hareket düzeninin el ve ayakla yapılmasına göre farklı yapılarda olabilir. En az iki çerçeveye sahip olması gereken mekikli dokuma tezgâhlarında çerçeve sayıları farklılık gösterebilir. Her bir çerçevenin hareketi bir ayağa (pedala) bağlıdır.

2.6.1.1. Dokuma tezgâh çeşitleri

Tezgâh: Dokuma yapmak üzere çözgü ipliklerinin gücülerden ve taraktan geçirildikten sonra gerildiği temel araç olup dokuma çeşidine ve işlevine göre farklılık göstermektedir. İlkel dönemlere ait Kazılarda bulunan vazolar üzerindeki resimlerden, dar ve küçük dokumaları nasıl yapıldığı çizim yoluyla resmedilmiştir. Bu tür tezgâhlar alttan ve üstten birbirine bağlı iki paralel çıtadan oluşmakta ve yukarıdan aşağıya doğru daralan bir şekli bulunmaktadır. Dokumalar, resimlerden anlaşıldığı gibi bazen tabureye oturan kadının elinde, dar kısmı aşağıya gelecek şekilde tutulmakta, alt ve üstteki çıtalar arasında dokuma işlemi yapılmaktadır (Fazlıoğlu, 2001, s.23).

Üç ayak (Yer tezgâhı)

Genellikle dokumacılık yapan Yörükler tarafından kullanılmaktadır. Malzeme basit olduğu için yaylacılık yapılan yerlerde kolayca kurulmakta ve toplanmaktadır. En fazla bilinen Özellikle İç Anadolu Bölgesi'nde yer hanası diye bilinmektedir. Karadeniz Bölge'sinde ise dasdar adıyla anılmaktadır Doğu Anadolu ve Toroslar Bölgesi'nde tevni, tavnı ve üç ayak diye tanınmaktadır. Söz konusu tezgâh, aynı boy ve kalınlıktaki aynı ölçülere sahip üç ayrı, ahşap çubuktan meydana gelen ve bu ipler yere paralel duracak şekilde bırakılır. Dokuyucu, tezgâh yanında değil, ters yönünden dokumaya başlar. Dokumayı yerden yükseltilmiş, halkın tekne-teknece dediği, ahşaptan yapılmış tabure yada benzeri üzerine oturabileceği oturak üzerine oturarak yapar. Dokumada, atkı iplikleri, ıstar 'da el ile atılırken, bu tezgâhta mekik yardımı ile geçirilir. Atkı iplikleri, kirkit yerine kılıç adı verilen, ahşaptan yapılmış, yüzü bıçak ağzına benzer şekilde yontulmuş, bir aletle sıkıştırılır. İstenilen cm eninde ve istenilen

boy uzunluğundadır. Parçalar yanı sıra getirilerek dikilir. Aynı tezgâhta, aynı teknikle, kolan, kuşak gibi dokumalar da yapılmaktadır (Deniz, 2000, s.69-70).

Çukur tezgâhlar

Anadolu’ da yaygın olarak görülen bir tezgâh türüdür. Bu tezgâhlar da, pedalların bulunduğu kısım bir çukur içinde yer almaktadır. Dokumacının oturma yeri zemin hizasındadır. Bunun dışında yüksek tezgâhtan bir farkı yoktur (Aytaç, 1982, s.186).

Kamçılı tezgâhlar

Kamçılı tezgâhları diğer tezgâhlardan ayıran en önemli fark, mekiğin el ile değil kamçının çekilmesiyle atılmasıdır. Bu sistem el tezgâhlarına büyük bir hız kazandırmaktadır (Aytaç, 1982, s.187).

Resim 2.12. Atölyede* bulunan dokuma tezgâhının önden görünüşü

Resim 2.13. Atölyede* bulunan tezgâhların yandan, sağdan ve soldan görünüşleri (Tatlı, 2021)

2.6.2. Dokuma Tezgâhı Yardımcı Parçaları

2.6.2.1. Mekik

Resim 2.14. Atölye* de Kullanılan Boş ve Dolu Mekikler (Tatlı, 2021)

Dokumacılıkta, el dokuma tezgâhında ya da otomatik dokuma tezgâhlarda atkı ya da argaç adı verilen ve enine olan iplikleri, arış denilen ve uzunlamasına olan ipliklerin arasından geçirmeye yarayan masuralı araca mekik denir

Çözümlü iplikleriyle atkı ipliklerinin bağlantı yapabilmesi için, dokuma esnasında gücü çerçevelerinin hareket ettirilmesiyle çözgü ipliklerinin arasında meydana gelen aralıktan (ağızlıktan) atkı ipliğinin geçmesini sağlayan araçtır (İmer, 2001).

Çözgü ipliklerinin diğer atkı iplikleriyle bağlantı ya da dokuma yapabilmeleri için, atkı ipliğinin, ağızlığının içerisinde geçmesini sağlayan atkı ipliği taşıyıcısıdır.

2.6.2.2. Masura-bobin

Üzerine iplik, şerit, fitil gibi şeyler sarılan karton, tahta, maden veya plastikten yapılmış koni yahut silindir şeklindeki parçaya da masura denir.

* kooperatif atölyesi anlamında

Resim 2.15. Boş ve dolu olarak masura ve bobinler(<https://kervancibobin.com/tekstil-bobinleri/>).

Resim 2.16. Atölye* de kullanılan bobin ve masura sarma makinası (Tatlı, 2021)

* kooperatif atölyesi anlamında

2.6.2.3. Gücü Tığı

Çözü ipliklerinin, gücülerin üzerindeki boşluklardan ipliklerin geçirildiği tahar planına uygun bir şekilde geçirilmesini sağlayan alettir.

Resim 2.17. Atölye de kullanılan boşta ve tezgâhta duran gücü tığları (Tatlı, 2021).

2.6.2.4. Çözü dolabı

Dokuma işleminin yapılabilmesi için çözgünün hazırlanması gerekir. Çözü ipliklerinin, sabit gerilim altında, birbirine paralel olarak, bobinden sağılıp dokuma tezgâhında dokunabilecek şekilde levente sarılması işlemine çözgü hazırlama denir (MEB modülleri, 2007)

Yöresel olarak dokunan bezinin çözgüsünün çözülmesi için, bir ucu tabana diğer ucu tavana sabitlenen, artı şeklinde kolları olan ahşaptan ya da metalden yapılmış çözgü dolabı kullanılmaktadır. Çözgü dolabının kollarının üzerinde üç parmak denilen ağızlık almak için gerekli bir sistem de yer almaktadır.

Resim 2.18. Kursiyerlerin çözü dolabında işlem yapması (Tatlı, 2020)

2.7. Mekikli Dokumalarda Kullanılan Çözü-Atkı İplik Çeşitleri ve Özellikleri

Dokumacılığın temel ve ilk temel malzemesi ipliklerdir. Atkı iplikleri dokuma işlemi sırasında çok az bir gerilimle karşı karşıya kalırlar. Ayrıca tarak dişleri ve gücü deliklerinde geçmediği için iplik kalınlıkları ve yapıları değişken olabilir. Bu nedenlerle de fazla bükümlü ve mukavemetli olmasını gerektirmez. Yapılacak olan kumaşın özelliğine göre de değişir. Mekikli dokumada kullanılan atkı ipliklerine örnek olarak aşağıdaki iplikleri verebiliriz (İmer, 2001).

Pamuk İpliği: Günümüzde kullanılan ve kıyafetler de en çok tercih edilen iplik çeşididir. Pamuk bitkisinin kozasının tohumlarından alınan işlenmemiş elyafların işlenmesi ile elde edilen pamuk iplikleri çok tercih edilen iplik olarak kullanılır. Pamuk iplerinin daha sağlam olması istendiğinde südkostik ile merseziyasyon işlemi yapılır. Çözelti ile Sabitleme işleminin ardından pamuk ipliği kullanılır hale gelir.

Pamuk, mevsimlik ömrü olan bir ile iki metre boyunda, sıcak iklime sahip nemli toprakları seven ancak olgunlaşma ve hasat zamanında yağmur isteyen bir bitkidir. Çiçekleri açık sarı veya pembe renklerden oluşan, olgunlaşma zamanında ise patlayan ceviz büyüklüğündeki kozalardan meydana gelmektedir (MEB, 1994, s.31). En çok adana bölgesinde görülmektedir. Mikro klima alan olan ılıman iklim olarak İç Anadolu bölgesinde de pamuk ipliğine rastlanılmaktadır.

Anadolu'da endüstri hareketinin yayılmasından sonra, özellikle İngilizlerin Anadolu'da halı dokutturmaya başladıktan sonra yaklaşık 1944 yıllarından sonra yaygınlaşmıştır. Pamuk ipliği genellikle çözgü ipi olarak kullanılmıştır (Deniz, 2000).

Resim 2.19. Pamuk bitkisi (ticaretbakanlığı.gov.tr)

Keten ipliği: Ketengiller (*Linum usitatissimum*) Linaceae familyasından 1 yıllık otsu bitki ve bitkinin lifidir. En eski dokuma liflerinden biridir. Mısır mezarlarında bulunan keten dokumalar bu lifin çok eski zamanlardan beri kullanıldığını göstermiştir(<https://tekstilbilgi.net/keten-ipligi-nedir.html>)

Lif ilk olarak gövdeden ayrıldığında yaklaşık 1 metre uzunluğundadır, ama işlemler esnasında lif uzunluğunda azalma olur. Lif eğirmeye hazır hale geldiğinde ise en iyi keten kalitesi için lif uzunluğu yaklaşık 40 cm'dir. Liflerin uzunluğu kumaşın tüysüzlüğüne ve parlaklığına katkıda bulunur(www.tekstilbilgi.net, 2021)

Polyester ipliği: Polyester elyafından üretilmiş sentetik (tam yapay) iplik tipidir. Petrol türevi olan poliester iplikler filament olarak veya şapel elyaftan eğrilerek üretilirler. Filament iplikler pürüzsüz, kaygan bir yüzeye sahiptir. ... Polyester iplikleri dokuma ve örme kumaşların üretiminde çok geniş bir kullanıma sahiptirler(www.birteks.net).

Akrilik iplik: Akrilik ipin adında da anlaşılacağı üzere ham maddesi akriliktir. Akrilik; iplik, kumaş ya da birçok başka ürüne dönüştürülebilen bir sentetik maddedir. Akrilik temelde bir plastik türüdür. Akrilik ip hakkında öncelikle akrilik ip doğal olarak bulunmaz. İnsan yapımıdır. Yün ve pamuk doğal olarak bulunurken, akrilik sentetik ürün olarak sınıflandırılır(www.kumasbilgi.com).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada kullanılan model tarama tekniğiyle betimleyici araştırma yöntemi kullanılmıştır. Böylece Bilecik ili Osmaneli ilçesi lefke bezi dokumalarının yapımı hakkında mevcut durumun ortaya konulması amaçlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini olarak, Bilecik ili, Osmaneli ilçesinin lefke bezi el dokuması yapan bireyler ile ürün halindeki dokumalar oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, mekikli dokuma yapan kişilerden ulaşılabilen 21 birey ve 25 adet lefke bezi dokuma ürün oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırma konusu ile ilgili yazılı yayınlar ve tezler taranarak literatür bilgisi; yörede alan araştırması ile de Osmaneli lefke bezi dokumaya ve dokuma yapan bireylere ait bilgiler toplanmıştır. Bireylere ait bilgiler için veri toplama aracı olarak hazırlanan anket hazırlandıktan, gerekli inceleme ve düzeltmeler yapıp daha sonra çoğaltılmıştır. Ön denemesi uygulanarak anketlerin yeterliliği tespit edilmiştir. Anketler dokuma yapan 21 bireye karşılıklı görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Osmaneli lefke bezi dokuma yapım aşamaları baştan sona fotoğraflanarak işlem basamakları halinde incelenmiştir. Bilecik İli Osmaneli İlçesi Halk Eğitim merkezinde dokunan el sanatı ürünlerinin özelliklerini belirlemek için ürün çeşidi, kullanılan gereç, renk, motif ve kompozisyon özelliklerinin yer aldığı bilgi formları hazırlanmıştır. Farklı 25 adet ürünün fotoğrafları çekilerek, özellikleri bilgi formlarına işlenerek veriler elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Literatürden elde edilen dokumaya ve yöreye ait veriler direk ve dolaylı alıntılar ile açıklanarak, uygun başlıklar altında incelenmiştir. Osmaneli lefke bezi dokuma yapım aşamaları fotoğraflarla açıklanmıştır. Ürünler fotoğrafları ile yapımında kullanılan gereç, üretim tekniği, ebat, renk, motif ve kompozisyon özellikleri bilgi formları halinde sunulmuştur. Yörede dokuma yapan bireylere uygulanan anketlerden elde edilen veriler ve bilgi formlarında yer alan ürün özellikleri araştırmanın alt amaçları

doğrultusunda “n” ve “%” dağılımlarının yer aldığı tablolar halinde değerlendirilerek, yorumlanmıştır.

Tüm elde edilen bilgiler ve gözlemler Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi güncel Tez yazım kılavuzuna uygun şekilde yazılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Osmaneli Lefke Bezi Dokuması

Lefke bezini yaşatmak ve kullanım alanlarını çoğaltmak için günümüz şartlarına göre dokuma tasarımları yapılması amaçlanmıştır. Lefke bezinin %100 pamuk ipliğinden yapılması da Osmaneli lefke bezinin en önemli özelliklerinden biridir. Kullanım alanlarında bir kaçı; peştamal ve peştamal çantası, yatak örtüsü, günlük kullanıma uygun bez çanta, servis sehpa örtüsü ve sehpa örtüsü, masa örtü çeşitleri, ev içi terliklerin üst kumaş dokumları vb. kullanım yerleri bulunmaktadır. Yapılan her bir üründe aynı zamanda kenar süslemeleri dikkat çekmektedir. Kenar süslemeleri saçak bağlama (genelde makrome düğüm teknikleri kullanılmaktadır) düğüm teknikleri ile ayrı bir el işi ile düğüm sanatını göstermektedir.

Osmaneli lefke bezi dokuma teknikleri kendine has özellikleri bulunmaktadır. Bunlar arasında; ip özellikleri, bez türü, dokuma teknikleri, motif özellikleri (günümüzden de geometrik desenlere yer verilerek)dikkat çekmektedir. Lefke bezi dokumak için ip kalitesinin %100 pamuk olması, motiflerin Bilecik halkından elde edilen bilgiler ve eski zamanlarda kalan sandıklarından çıkarılan örnek kumaşlardaki motifler ve renkleri yapılmaktadır. Dokunmaya çalışıldığı renk tonlarına dikkat edildiği bunlar arasındadır. Dokuma da kullanılan her renk ipin kalitesi iyi kalite de olup %100 pamuk ipliği kullanılmaktadır. Lefke bezi dokumasında istenilen ürünler genellikle sipariş üzerine dokuması yapılmaktadır.

Yörede daha önceleri pamuk ipliğini eğirme yöntemiyle kendileri eğirmektedirler fakat günümüzde de hazır pamuk ipliği bu hassasiyet ile kendileri iplik üretimini yapmasa bile pamuk iplikten dokuma üretimine dikkat edilmektedir.

Geçmişte Osmaneli ve çevresinde dokuma ipliklerini renklendirme de doğal kaynaklarından elde edilen hammaddelerle yapılmaktaydı. Yöre de en fazla bulunan bitki yapraklarından yararlanmaktadırlar. Bunlar nar kabuğu, ceviz yaprağı ayva çekirdeği, ve meşe palamudu gibi yörede en çok rastlanan doğadan kolay elde edilebilen doğal kaynaklardır. Geçmiş zamanlarda Osmaneli Lefke bezi dokumacılık, ahşap el dokuma tezgahlarında yapıyordu. Günümüzde kamçılı ve mekikli, iki gücülü tezgâhlar kullanılmaktadır. Halk eğitim merkezinde bulunan mekikli dokuma tezgâhların önce usta elinden geçip daha sonra kursiyerlere eğitimi ayrıca verilmektedir. Kursiyerler mekikli dokuma tezgâhlarının kurulum aşamasında da

bulunmaktadır böylelikle dokuma esnasında olası olabilecek sorunlar ile yakından ilgilenip birlikte çözüm üretilmektedir.

4.1.1. Lefke bezi Dokumasında Kullanılan Çözü-Atkı İplik Çeşitleri ve Özellikleri

Lefke bezi dokumada genellikle krem ya da beyaz renkli pamuk ipliği kullanılmaktadır. Desenlemede ise geçmiş tarihlerde hangi renk kullanılmış ise günümüzde de bu renklere ağırlık verilmektedir.

Resim 4.1. Atölye* dolabında bulunan iplikler (Tatlı, 2020)

İplerin aynı zamanda bobin sarma makinasında istenen ölçüde ya da ağırlıkta hesaplanması yapılarak dokumaya hazır hale getirilmektedir.

4.1.2. Lefke Bezi Dokuma İşlem Basamakları

4.1.2.1. Tezgâhın dokumaya hazırlanması

Lefke bezinin mekikli dokumalarında genelde pamuk ipler kullanılmıştır. Dokumanın boyuna göre ne kadar çözgü çözülecekse kalemlige o kadar ip yumağı koyulur. Bu ipler peçeye sırayla takılır. Peçeden gelen ipler ilk ağızlık alma işlemi yapıldıktan sonra çözgü dolabında sarılır. Çözgü dolabındaki turlama sayısı kumaşın enini belirler.

Resim 4.2. Çözü dolabında çözgünün hazırlanması (Tatlı, 2021)

4.1.2.2. Çözü çözme

Dokuma da kumaşın çözgü iplikleri ile en ve boy hesaplamaları yapıldıktan sonra çözülecek çözgü tel sayısına göre, bobin sayısı belirlenmektedir. Çözü dolabında ya da hazır alınan çözgüler için Kullanılacak olan bobinler sırasıyla yere yerleştirildikten sonra desen tahtası içerisinden her bir tel peçeye geçirilmektedir. Geçirilen iplerin Peçeden çıkan uçların tamamı bir yerde toplandıktan sonra çözgü dolabı üzerinde yer alan üç parmağın en son kısmına bağlanmaktadır. Başlangıç noktası oluşturulan teller, bir alttan bir üstten alınmak şartıyla ağızlık alınarak diğer iki parmağa ters veya çapraz bir şekilde geçirilmektedir.

Çözü dolabı döndürülmek suretiyle aşağıya kadar belirli aralıklarla sarılan teller daha sonra aynı kısımdan yukarıya doğru sarılmaktadır. Böylece bu işlem kendi içinde bir tur elde edilmekte ve her tur sonrasında bu turu oluşturan teller başka bir ip yardımıyla bağlanmaktadır. İşlemler devam ederken bu şekilde istenilen tel sayısı elde edilene kadar çözgü çözme işlemine devam edilmektedir.

Resim 4.3. Dokuma işlemi için hazırlanan levende sarılmış farklı renkteki çözümler (Tatlı, 2021)

Resim 4.4. Dokuma tezgâhına çözgünün yerleştirilmesi (Tatlı, 2021)

4.1.2.3. Çözüğü tezgâha aktarma

Çözülen çözgü hazırlamasından sonra, tezgâha aktarılacak olan işlem için birkaç kişi yardımıyla çözgü dolabından çıkarılır, tezgâhın çözgü sarma mekanizması ayarlanarak çözgü aktarılmaktadır. İşlem yapılırken çok dikkat edilmeli ve buraya aktarırken çözgünün ağızlık kısmı karışmayacak şekilde alınmalı ve ağızlık iplerle bağlanarak ayrılmaktadır. Çözgü sarma mekanizmasına aktarılan çözgü öncelikle ağızlık kısmından başlanarak iki kişi yardımıyla tezgâha geçirilmektedir.

Çözgü ipliklerinin belirli sıra kuralına göre, gücü gözlerinden ve tarak dişleri arasından geçirilmesi işlemine tahar denir. Her dokuya ayrı bir tahar planı uygulanır (İmer, 1997, s. 5).

Resim 4.5. Gücü tellerinden çözgü ipliklerinin geçirilmesi (üç farklı görünüş) (Tatlı 2021)

Tahar planı, dokunacak olan kumaşta örgü için en az kaç çerçeve(2 ve ya 4 çerçeveli vb.) kullanılacağını ve hangi çözgünün hangi çerçevede olması gerektiğini gösterir. Bu işlem esnasında ise çözgü sayımı yapılır. Tahar işlemi iki bölümden meydana gelmektedir; bunlar, gücü taharı ve tahar planıdır.

Gücü taharı, örgü raporundaki işlem sırasına göre çıkarılan tahar planına uygun şekilde yapılır. Raporda birbirinin aynısı olan hareketler aynı çerçevede birleştirilir.

Çözü iplikleri birer birer gücü tellerinin ortasında bulunan ve gücü gözü olarak bilinen delikten geçirilir. Gücü gözlerinden geçirilen çözü iplikleri çerçevenin hareketiyle aşağı ve yukarı hareket ederek aynı olan hareketler aynı çerçevede toplanır.

Resim 4.6. Atölyedeki tezgâhta takılı kullanım halinde duran tarak tığı ve masa üstünde bakıma alınan tarak tığı (Tatlı, 2022)

Gücü taharı yapılmış çözü ipliklerini, dokuma tarağı dişlerinin arasından geçirmek amacıyla kullanılan el aletidir.

Tahar planı: 2 Gücülü olması sebebiyle tahar planı 1 2 1 2 1 2 şeklindeki örüntü ile çözü ipi sayısınca dokuma boyunca devam etmektedir. Sıra taharı yapılmaktadır.

Çözü ipliklerinin belli kurallara göre, gücü deliklerinden ve tarak dişleri arasından geçirilmesi işlemine tahar denir. Buna göre tahar işleminin ilk aşaması gücü taharı ikinci aşaması ise tarak taharıdır(Megep, 2012).

Tarak taharı çözü ipliklerinin dokuma tarağının dişleri arasında kalan boşluklardan tarak tığı kullanılarak tarak planına göre belirli bir düzende geçirilmesi işlemidir. Taharlama işleminde çözü dairesinde alınan, üretilecek kumaşın özelliklerine uygun duruma getirilmiş çözü leventleri üzerinde işlem yapılır (<https://tekstilsayfasi.blogspot.com>).

Tarağın sıklığının artması üretilecek kumaşın sıklığının oranının büyük olması anlamına gelmektedir. Tarak, dokuma makinesi için değiştirilebilen sıklıklarda yapılan seyyar bir yardımcı parçasıdır. Tarak numarası seçilirken kumaşın eni, çözü sıklığı, örgü raporu, çözü renk raporu, çözü ipliklerinin kalınlığı ve düğümlerinin oluşturduğu kalınlık dikkate alınarak yapılmalıdır (Megep, 2012).

Resim 4.7. Çözü dolabında hazırlanan çözümler (Tatlı, 2021)

Resim 4.8. Tarak Taharı (Tatlı, 2021)

Resim 4.9. Gücü taharı (Tatlı, 2021)

Resim 4.10. Çözümlenen ipliklerinin sırasıyla gücülerden tarağa aktarılması işlemi (Tatlı, 2020)

Dokuma Tezgâhında iki kişiden biri karşılıklı olarak, ağızlığı baş ve işaret parmaklarına takarak her bir çözgü telinin ucunu teker teker gücü tellerinden geçirmek suretiyle karşıdaki kişiye vermektedir. Karşısındaki kişi ise ince uçlu bir tığ veya benzeri bir araç yardımıyla her bir çözgü telini gücü gözlerindeki delikten çekmekte ve çözgü çözülürken bağlamış oldukları tura göre gücü tellerinden geçen çözgü tellerini gruplayarak bağlamaktadır. Daha sonra bu işlem tekrar edilerek gücünden çıkan teller taraktan geçirilerek dokumanın sarılacağı tezgahın alt kısmında bulunan levende bağlanmaktadır. Çözgünün sarıldığı tezgâh aksamı ise tezgâhın üzerinden aktarılarak dokuyan kişinin oturacağı yerde, arka kısımda bulunan yerine yerleştirilmekte ve demir yardımıyla sağlam bir şekilde sabitlenmektedir. Dokuma yapıldıkça bu demir gevşetilerek çözgü açılmaktadır. Sağlamlaştırma işlemi kontrol edilmelidir. Eğer sağlam yapılmazsa dokuma yapılırken kumaşa potluk verir.

Resim 4.11. Levendlerden tezgâha aktarılan çözü ipliklerinin dokuma tezgâhında arkadan görünüşü (Tatlı, 2021)

4.1.3. Dokuma İşlemi ve Motif Oluşturulması

4.1.3.1. Dokuma işlemi

Çözgü tezgâha aktarıldıktan sonra yeterli gerginlik oluşturulmakta ve tezgâhın pedallarına basılarak ağızlığın açılması sağlanmaktadır. İki gücülü tezgâhta Bir ayak basılı iken açılan ağızlığın arasından, tezgâhın kamçısı çekilerek mekik soldan sağa ya da sağdan sola doğru gönderilerek (atılarak) dokuma işlemi yapılmaktadır. Dokuma desensiz bir şekilde düz renk olarak yapılacaksa olduğu gibi devam etmekte eğer desen konulacaksa deseni oluşturacak atkı ipi, çözgü tellerinin arasına değişik şekillerde yerleştirilerek desenleme yapılmaktadır.

Dokuma kumaşı tezgâhtan çıkarma işlemi ise dokumayı tezgâhtan çıkartmadan önce hataları varsa bakılır. Giderilmesi mümkün olan hatalar tespit edilip düzeltilir. Arkadaki atkı ipi uçları kesilerek veya dokuma içinde yürütülerek yok edilir. Kenar düzgünlüğü kontrol edilir. Saçaklarına bağlama teknikleri uygulanır. Çözgü Bırakma Ön ve arka leventler gevşetilerek dokuma serbest bırakılır. Ön levent geri sarılarak, dokuma dikkatlice leventten boşaltılır. Çözgü İplerini Kesme Alt ve üst ucundan eşit saçak payı bırakılarak çözgü iplikleri uygun bir makasla kesilir (Megep, 2007).

Resim 4.12. Dokuma yapan kursiyerler (üç farklı açıdan görünüş) (Tatlı, 2020)

Resim 4.13. Dokuma bittikten sonra tezgâhta çıkarılmayı bekleyen lefke bezi (Tatlı, 2021)

4.1.3.2. Dokuma işleminde motif oluşturma

Dokuma işleminde motif oluşturma dokumanın örgü rapor planı yapıldıktan sonra dokuma ile birlikte dokunacak ya da dokuma üzerine işlenecek desenin kararı verildikten sonra dokuma yapılır. Dokuma ile birlikte dokunacak ise atkı ipi örgü raporuna göre atılmaya başlanır. Dokuma sonuna kadar örgü raporuna göre dokuma yapılır. Dokuma üzerine yapılacaksa ise genellikle bu durum küçük motif şeklinde karşımıza çıkmakta olup kese üzerine işleme yapılır. Bu işleme etamin kumaş ile kanaviçe işi en çok motif oluşturmada kullanılmaktadır.

Resim 4.14. Dokuma kumaş üzerine motif işleme atkı ipliklerinin geçirilmesi (iki farklı açıdan görünüş) (Tatlı, 2021)

Resim 4.15. Farklı açılardan dokuma üzerinde motif oluşturulması (Tatlı, 2021)

4.1.4. Süsleme Teknikleri

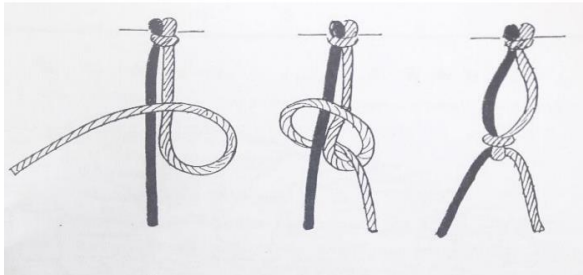
4.1.4.1. Saçak bağlama

Saçak bağlama işlemi, dokuma işlemi bittikten sonra dokumaların kenarlarından sarkan kalan iplerin dokumanın son bitirme işlemi olarak adlandırılması ve kursiyerler tarafından her dokuma için farklı saçak bağlama teknikleri uygulanmaktadır. Birden fazla bağlama seçeneği olan teknikler Osmaneli lefke bezi dokumanın kullanım amacına göre de değişiklik göstermektedir. Tırnak bağ, antika kenar püskülü, tığ işi saçak bağlama bunlardan bir kaçıdır.

Resim 4.16. Farklı saçak bağlama tekniklerinin üstten ()görünüşü (Tatlı, 2021)

Saçak bağlama veya Kastamonu yöresinde tırnak düğümü olarak isimlendirilen bağlama rg Anadolu’da kullanılan geleneksel bir Türk düğüm tekniğidir.

Resim 4.17. Saçak bağlama (ztrk ve Can, 2020).

Resim 4.18. Farklı açılardan saçak bağlama tekniklerinin görünüşü(üç farklı görünüş)
(Tatlı, 2021)

4.1.4.2. Kanaviçe

Kanaviçe, seyrek dokunmuş keten bezin üzerine renkli ipliklerle, çarpı şeklinde yapılan işlemdir (Demirel, 2016).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde; el işleri için kullanılan seyrek dokunmuş keten bezi, bu bezin üzerine yapılan işlemler ile çuval olarak kullanılan kendirden veya kenevirden yapılmış seyrek bez olarak tanımlanmıştır.

Dokumanın iplikleri üzerinde yürütülen iğneler grubunun iplik sayılarak yapılan iğnelerden olan kanaviçe halk işlemleri arasında Türk kadının en çok ve yaygın olarak uyguladığı bir işleme çeşididir. Kanaviçe, seyrek dokunmuş keten bezin üzerine renkli ipliklerle, çarpı şeklinde yapılan işlemdir (Demirel, 2016). Sık dokunuşlu kumaşlarda ise kanava bezi kullanılarak işleme yapılabilir. İşlenecek motif veya suyun (bordürün) ölçülerine uygun kesilen kanava bezi esas kumaş üzerine teyellenir. İşleme sırasında kanava bezinin karelerinden faydalanılır. İşleme bitirildikten sonra bez en ve boy ipliklerinden çekilerek yok edilir (İlker, 1992).

Kanaviçe işleme tekniği ve yapılışının basit olması sebebi ile günümüzde hala yaygın olarak uygulanmaktadır. Anadolu'nun pek çok yerinde çapraz iğne adıyla bilinen kanaviçeye, genç kızların ve evli kadınların çeyizlerinde, yaşlıların sandık ve bohçalarında geleneksel kullanım alanı olan yastık kılıfı, yorgan kapağı gibi örneklerde sıklıkla rastlanmaktadır (Nas, 2012).

Osmaneli lefke bezi dokumasında genellikle kese ürünler üzerine kanaviçe işleme yapılarak satış oranını arttırmayı hedeflenmektedir Bu durum dokumanın görselliğini de etkilemektedir.

Resim 4.19. Lefke dokuma üzerine kanaviçe motif işleme yapan kursiyerler(iki farklı görünüş) (Tatlı, 2021)

Bu bölümde anket yoluyla bireylerden elde edilen veriler ile bilgi formlarından elde edilen veriler uygun konu başlıklar altında ele alınmıştır.

4.2. Bilgi Formları

BİLGİ FORMU 1

Fotoğraf No: 1

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözüğü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, Bordo, Hardal (Simli)

Çözüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: Dik ve Vervev Çizgiler, Üçgen

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemininde belli aralıklarla düz çizgiler olması aralarda yöresel motifin desenini tamamlamıştır. Ana bordür deseni iki üçgen arasında geniş altıgen geometrik şeklin ve altıgenin iç kısmında farklı bir renkle karenin olması motifin genel görünüşüne çiçek motifi etkisi katmıştır. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Gülsüm ÜNAL

BİLGİ FORMU 2

Fotoğraf No : 2

Ürünün Türü : Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer : Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi : 2018

Boyutlar (cm): 40*110

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Uygulanan Teknik: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: krem rengi, lacivert, bordo

Çözgüde: lacivert

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: kare, dikdörtgen, düz çizgi

Kompozisyon: Dokumanın zemininde düz dokuması yapılmış kısa kenar uçlara ise iki ince su yolu arasına tekrar eden motif yerleştirilmiştir. Motifler kare ve dikdörtgen şekillerin birleşmesiyle oluşmuştur. Dokuma da boşta kalan çözgü ipliklerinden saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizlemesi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Selime KARA

BİLGİ FORMU 3

Fotoğraf No : 3

Ürünün Türü :Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer : Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi : 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı : 14

Çözüğü Sıklığı : 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda : krem rengi, hardal rengi(simli), altın sarısı simli iplik

Çözüğüde :beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: dik ve verev çizgiler, üçgen

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: dik ve verev çizgiler, üçgen şekillerin farklı yönlerde kullanılması

Kompozisyon: Dokumada düz çizgiler arasına farklı renklerle verev çizgilerden oluşmuştur. Çizgilerin arasında yöresel motiflerin(iki üçgenin birbirine dönük) dokunması tekrarlanan çizgilerle dokuma kumaş motifi tamamlamıştır. İki ince çizginin arasına farklı renklerle verev çizgiler yapılarak ana bordürün iki tarafına ince bordürlerle su yolu oluşturulmuştur. Dokuma kenarları boşta kalan çözgü ipliklerinden saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizlemesi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Ayşe KAYA

BİLGİ FORMU 4

Fotoğraf No : 4

Ürünün Türü :Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer : Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi : 2019

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı : 14

Çözü Sıklığı : 16

Dokuma Tekniği : Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda : krem rengi, bordo ve siyah, simli gri

Çözgüde : beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: Dik ve verrev çizgiler, üçgen, dikdörtgen

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemini belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanılarak ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmıştır. Desenler su adı verilen iki ince bordür arasına ana-ara motifler yan yana aralıksız sıralanmıştır. Ana motifin iki kenarında renklerle oluşturulmuş ince çizgilerin arasında yer alan suların içi motiflerin bağlantısız aralıklı tekrarı ile doldurulmuştur. Tek parça halinde dokunan örtünün kenar uçlarındaki çözgü iplikleri saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizlemesi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Banu ERKAL

BİLGİ FORMU 5

Fotoğraf No: 5

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı : 14

Çözü Sıklığı : 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak Bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi, Pembe, Lacivert Ve Açık Kahverengi

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: Kare, üçgen ve ince dikdörtgenler

Kompozisyon: Lefke bezi dokuması dikdörtgen çizgilerle üçgen şekli verilerek enine uzun çizgiler arasında kenar bordür su yolu elde edilmiştir. Orta desen ise kare ve dikdörtgenler ile altıgen elde edilmiş içine ise renk uyumuna dikkat edilerek kareler ile çapraz şekil oluşturulmuştur. Dokuma da boşta kalan çözgü ipliklerinden Saçak bağlama tekniğiyle örülerek kenar temizlemesi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Canan ŞAHİN

BİLGİ FORMU 6

Fotoğraf No: 6

Ürünün Türü: Bornoz

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar (cm):L beden

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (1 cm’de)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: ----

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi ve mor

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: düz çizgiler

Kompozisyon: Lefke bezi dokumasında günümüze uyarlanarak kadın bornoz takımı yapılmıştır. Düz zemin üzerine mor renk atkı ipi ile paralel çizgiler ile dokuma oluşturulmuştur. Kol ağzı, etek ucu ve bornoz ipinin ucunda kalın çizgi dokuması ile kumaş dokuması tamamlanmıştır.

Kaynak Kişi: Dilek TETİK

BİLGİ FORMU 7

Fotoğraf No: 7

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı : 14

Çözü Sıklığı : 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak Bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi, Pembe, bordo, yeşil Ve gül kurusu rengi

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: Kare, üçgen ve ince dikdörtgenler

Kompozisyon: Lefke bezi dokumasında belli aralıklar ile su yolu dokunarak zemin dokunmuş ve geometrik şekillerden dikdörtgen çizgilerle üçgen şekli verilerek enine uzun çizgiler arasında kenar bordür elde edilmiştir. Orta desen ise kareler ile bağlantılı z deseni elde edilmiş kareler ile çapraz şekil oluşturulmuştur. Dokuma da boşta kalan çözgü ipliklerinden Saçak bağlama tekniklerinden makrome düğümü ile kenar temizlemesi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Özlem BEĞENDİK

BİLGİ FORMU 8

Fotoğraf No: 8

Ürünün Türü: Kese

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar (cm): 15x20

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: İğne Oyası

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi, Bordo

Çözüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Bitkisel bezeme: Çiçek, Dal, Yaprak

Kompozisyon: Lefke bezi dokumasında düz bez olarak dokunan günümüzde değerli eşyaları koymak için isteğe göre yapılan kese vb. cüzdan olarak kullanılmaktadır. Ön yüzüne basit çiçek ve sarmaşık deseni renkli iplikle kanaviçe yapılmıştır. Kenar süsü olarak yine çiçek modeline uygun iğne oyası ile temizlenmiştir.

Kaynak Kişi: Gülay DURAK

BİLGİ FORMU 9

Fotoğraf No: 9

Ürünün Türü: Kese

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar(cm): 15x20

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı : 14

Çözü Sıklığı : 16

Dokuma Tekniği : Bezayağı

Kenar Temizleme: İğne Oyası

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi, yeşil, mavi, sarı

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Bitkisel bezeme: Çiçek, Dal, Yaprak

Kompozisyon: Lefke bezi dokumasında düz bez olarak dokunan günümüzde değerli eşyaları koymak için isteğe göre yapılan kese vb. cüzdan olarak kullanılmaktadır. Ön yüzüne basit çiçek, yaprak ve lale deseni mavi renkli iplikle kanaviçe yapılmıştır. Kenar süsü olarak lale çiçeği modeline uygun iğne oyası ile temizlenmiştir.

Kaynak Kişi: Gülsüm ÜNAL

BİLGİ FORMU 10

Fotoğraf No: 10

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutları

En: 40

Boy: 110

Dokuma Sıklığı (1 cm'de)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Uygulanan Teknik: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak Bağlama

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi, Eflatun Ve Mor

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: Düz Çizgi, Üçgen

Kompozisyon: Lefke bezi dokuma zemini ince su yollarından oluşmaktadır. Kısa kenarda su yolları arasına 2 renkli üçgen motif dokuması yapılmıştır. Tek parça halinde dokunan örtünün kenar uçlarındaki çözgü iplikleri saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizlemesi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Selime KARA

BİLGİ FORMU 11

Fotoğraf No: 11

Ürünün Türü: Kese

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar (cm): 15x20

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı : 14

Çözümlü Sıklığı : 16

Uygulanan Teknik: Bezayağı

Kenar Temizleme: İğne Oyası

Kullanılan Renkler

Atkıda: Kırmızı, siyah, yeşil

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Bitkisel bezeme: Çiçek(karanfil), Dal, Yaprak, kelebek

Kompozisyon: Lefke bezi dokumasında düz bez olarak dokunan günümüzde değerli eşyaları koymak için isteğe göre yapılan ağzı büzgülü kese vb. cüzdan olarak kullanılmaktadır. Ön yüzüne basit karanfil ve kelebek deseni renkli iplikle kanaviçe yapılmıştır. Kenar süsü olarak yine çiçek modeline uygun iğne oyası ile temizlenmiştir.

Kaynak Kişi: Banu ERKAL

BİLGİ FORMU 12

Fotoğraf No: 12

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, koyu gri

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: yatay çizgiler

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemini belli aralıklarla su yolundan oluşmaktadır. Tek renk iplik kısa kenar boyunca ince kalın şeritler şeklinde dokunmuştur. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Canan ŞAHİN

BİLGİ FORMU 13

Fotoğraf No: 13

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, gri, mavi, kırmızı

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: yatay çizgiler

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemininde belli aralıklarla gri iplikle su yolu dokunmuştur. Kısa kenar kısmında ise su yolu artırılarak farklı renkli iplikler ile dokuma tamamlanmıştır. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Ayşe KAYA

BİLGİ FORMU 14

Fotoğraf No: 14

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, yeşil, fuşya

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: Dik ve Verve Çizgiler, Üçgen

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemininde belli aralıklarla su yolu ile dokunmuştur. Dokuma kenarında ikili su yolu arasında z şekli ve ana motif olarak geometrik yamuk deseni fuşya ve yeşil renkleri ile örüntülü olarak dokunmuştur. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Gülay DURAK

BİLGİ FORMU 15

Fotoğraf No: 15

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, eflatun

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: yatay çizgiler

Kompozisyon: Dokumanın zemini tek renk ile dokunarak ve dokuma kenarına on dört adet su yolu ile dokuma tamamlanmıştır. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Dilek TETİK

BİLGİ FORMU 16

Fotoğraf No: 16

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, gri

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: yatay çizgi

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemini ve ana motifi belirli aralıklar ile su yollarından oluşmuştur. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Özlem BEĞENDİK

BİLGİ FORMU 17

Fotoğraf No: 17

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, fuşya

Çözüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: yatay çizgi

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemininde belli aralıklarla su yolu ile dokunarak tamamlanmıştır. Atkıda 2 renkli fuşya ve krem rengi ipe yaklaşık 1 cm kalınlığında dokuma yapılmıştır. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Canan ŞAHİN

BİLGİ FORMU 18

Fotoğraf No: 18

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, mavi

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: yatay çizgi

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemininde belli aralıklarla farklı kalınlıklarda iki renkli su yolu ile dokunmuştur. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Ayşe KAYA

BİLGİ FORMU 19

Fotoğraf No: 19

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözüğü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, antrasit

Çözüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: yatay çizgi

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemininde belli aralıklarla farklı kalınlıklarda iki renkli su yolları ile dokunmuştur.. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Gülay DURAK

BİLGİ FORMU 20

Fotoğraf No: 20

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem rengi, su yeşili

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: yatay çizgi

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın zemininde belli aralıklarla farklı kalınlıklarda su yolları krem rengi zemin üzerine su yeşili iplik ile dokunmuştur. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Canan ŞAHİN

BİLGİ FORMU 21

Fotoğraf No: 21

Ürünün Türü: Örtü

İnceleme Tarihi :2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2018

Boyutlar (cm): 40 x 110

Kullanılan Gereçler: Pamuk ipliği

Dokuma Sıklığı (cm)

Atkı Sıklığı: 14

Çözüğü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: Saçak bağlama

Kullanılan Renkler

Atkıda: Mavi, Siyah

Çözügüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: Düz çizgi, dikdörtgen

Kompozisyon: Lefke bezi dokumanın belli aralıklarla düz çizgiler olması zemini oluşturmakta ve farklı boydaki dikdörtgenlerin farklı açılarda birleşerek motif oluşturması yöresel motifin desenini tamamlamıştır. Dokuma da boşta kalan iplikler Saçak bağlama tekniği(tırnak bağı bağlama) ile örülerek kenar temizleme işlemi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Gülay DURAK

BİLGİ FORMU 22

Fotoğraf No: 22

Ürünün Türü: Peştamal

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar (cm):85*175

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (1 cm'de)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: ----

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi ve mor

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: düz çizgiler

Kompozisyon: Lefke bezi dokumasında günümüze uyarlanarak kadın peştamalı yapılmıştır. Düz zemin üzerine mor renk atkı ipi ile paralel çizgiler ile dokuma oluşturulmuştur. Peştamal ucunda kalın çizgi dokuması ile kumaş dokuması tamamlanmıştır. Dokuma ucunda boşta kalan ipliklerden saçak bağlama tekniği ile kenar temizlemesi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Selime KARA

BİLGİ FORMU 23

Fotoğraf No: 23

Ürünün Türü: peştamal

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar (cm):85*175

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (1 cm’de)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: ----

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi ve yağ yeşili

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: düz çizgiler

Kompozisyon: Lefke bezi dokumasında günümüze uyarlanarak peştamal takımı yapılmıştır. Düz zemin üzerine yeşil renk atkı ipi ile paralel çizgiler ile dokuma oluşturulmuştur. Peştamal ucunda kalın çizgi dokuması ile kumaş dokuması tamamlanmıştır. Dokuma ucunda boşta kalan ipliklerden saçak bağlama tekniği ile kenar temizlemesi yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Banu ERKAL

BİLGİ FORMU 24

Fotoğraf No: 24

Ürünün Türü: peştamal

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar (cm):85*175

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (1 cm’de)

Atkı Sıklığı: 14

Çözü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: ----

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi ve bordo

Çözgüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: düz çizgiler

Kompozisyon: Lefke bezi dokumasında günümüze uyarlanarak kadın peştamal takımı yapılmıştır. Düz zemin üzerine bordo renk atkı ipli ile paralel çizgiler ile dokuma oluşturulmuştur. Boşta kalan dokuma ipleri ile saçak bağlama yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Özlem BEĞENDİK

BİLGİ FORMU 25

Fotoğraf No: 25

Ürünün Türü: Peştamal

İnceleme Tarihi: 2020

Bulunduğu Yer: Bilecik/Osmaneli

Üretim Tarihi: 2019

Boyutlar (cm):85*175

Kullanılan gereçler: Pamuk İpliği

Dokuma Sıklığı (1 cm’de)

Atkı Sıklığı: 14

Çözüğü Sıklığı: 16

Dokuma Tekniği: Bezayağı

Kenar Temizleme: ----

Kullanılan Renkler

Atkıda: Krem Rengi ve yavruağzı

Çözügüde: Beyaz

Kullanılan motifler

Geometrik bezeme: yatay çizgiler

Kompozisyon: Lefke bezi dokumasında günümüze uyarlanarak kadın peştamalı yapılmıştır. Düz zemin üzerine yavruağzı renk atkı ipi ile paralel çizgiler ile dokuma oluşturulmuştur. Peştamal ucunda kalın çizgi dokuması ile kumaş dokuması tamamlanmıştır. Dokuma ucunda boşta kalan ipliklerden saçak bağlama tekniği ile kenar temizlemesi yapılmıştır

Kaynak Kişi: Ayşe KAYA

4.3. Osmaneli Lefke Bezi Dokuyan Bireylere Uygulanan Anketlerden ve Bilgi Formlarından Elde Edilen Veriler

4.3.1. Bireylerin Kişisel Özellikleri

Bilecik ili Osmaneli ilçesi lefke bezi dokuyan bireylerin tamamı ev hanımı olup, yörede dokumanın kadınlar tarafından yapıldığı tespit edilmiş olup, bireylerin yaşlarına dair veriler değerlendirilerek Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Yaş Aralığı	n	%
19-24	5	23.80
25-30	2	9.52
31-36	5	23.80
37-42	2	9.52
43-48	4	19.05
49-54	1	4.77
55-60	1	4.77
61-66	1	4.77
Toplam	21	100.00

Tablo 4.1. Bireylerin yaşlarının gruplara göre dağılımı

Tablo 4.1 incelendiğinde araştırma kapsamında yörede Osmaneli lefke bezi dokuyan bireylerin yaşları %23.80 oranları ile genellikle 19-24 ve 31-36 yaş aralığında yer almakta olup, % 4.76 oranları ile 49 yaş ve üstü bireylerin de düşük oranlarda da olsa dokuma yaptıkları görülmektedir.

Bu sonuçlara göre yörede dokumanın genellikle genç ve yetişkin bireylerce yapıldığı, dokumayı bilen orta yaş üstü bireylerin düşük oranlarda ilgi gösterdiği söylenebilir.

Araştırma kapsamında dokuma yapan bireylerin doğum yerleri incelenmiş olup elde edilen veriler Tablo 4.2’de verilmiştir.

Doğum yeri	n	%
Merkez	13	61.90
Osmaneli	8	38.10
Toplam	21	100.00

Tablo 4.2. Bireylerin doğum yerlerine göre dağılımı

Tablo 4.2 incelendiğinde lefke bezi dokuma yapan bireylerin doğum yerlerinin %61.90 oranı ile Bilecik ili merkez, % 38.10 oranı ile Osmaneli ilçesi olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara göre Bilecikli olan bireylerin yöreye ait dokuma daha çok ilgi göstermekte olup, bununda dokuma yapan bireylerin yöreye ait ürünleri bildiği için geleneksel özelliğin devam ettirildiği söylenebilir. Diğer ilçelerden katılım bulunmamaktadır.

Lefke bezi dokuyan bireylerin medeni durumları incelenmiş olup elde edilen veriler Tablo 4.3'te sunulmuştur.

Durum	n	%
Evli	13	61.90
Bekâr	8	38.10
Toplam	21	100.00

Tablo 4.3. Bireylerin medeni durumlarına göre dağılımı

Tablo 4.3 incelendiğinde dokuma yapan bireylerin % 61.90 ile evli, %38.10 oranı ile de bekar olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucuna göre bu durum evli bireylerin gelir elde ettikleri için dokumayla daha çok ilgilendikleri söylenebilir.

Araştırma kapsamında lefke bezi üretimi yapan bireylerin eğitim durumuna ilişkin bilgiler incelenmiş olup elde edilen veriler Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Eğitim Durumu	n	%
Okuma yazma bilmiyor	1	4.79
Okur-yazar	4	19.04
İlköğretim	8	38.09
Lise	2	9.52
Meslek lisesi	2	9.52
Yükseköğretim	4	19.04
Toplam	21	100.00

Tablo 4.4. Bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımı

Tablo 4.4 incelendiğinde bireylerin eğitim durumunun %38.09 ile ilköğretim çoğunlukla olmakla beraber en düşük oran ile okuma-yazma bilmeyen sadece % 4.79 olduğu görülmektedir.

Bireyleri eğitim durumlarının düşük olması, dokuma yapanların ev hanımlarından oluşması, farklı iş sektörlerinde çalışmamlarından kaynaklandığı söylenebilir.

4.3.2. Lefke Bezi Dokuyan Bireylerin Dokumayı Öğrenme ve Dokuma Süreçleri

Araştırma kapsamında bireylerin ne kadar zamandır Osmaneli lefke bezi üretimi yaptığı tespit edilerek elde edilen veriler Tablo 4.5'te belirtilmiştir.

Yıl Aralığı	n	%
1-5	5	23.80
6-10	8	38.09
11-15	5	23.80
16-20	2	9.52
21+	1	4.79
Toplam	21	100.00

Tablo 4.5. Bireylerin dokuma yapma sürelerine göre dağılımı

Tablo 4.5 incelendiğinde Osmaneli lefke bezi dokuma yapan bireylerin % 38.09'u 5-10 yılları arasında, % 4.79 ile de 21+ yıl üzerinde bu işle uğraştığı görülmektedir.

Dokuma yapan bireylerin halk eğitim merkezleri, belediyenin açtığı kurslar ve kooperatif olarak daha çok talep görmekte ve maddi kazanç sağlayabilmeleri bireylerin dokuma yapmasına destek olduğu, son yıllarda bu nedenle dokuma yapanların sayısının arttığı söylenebilir.

Osmaneli lefke bezi üretimi yapan bireylerin mesleği kimden öğrendikleri incelenmiş olup elde edilen veriler Tablo 4.6'da gösterilmiştir.

Kişiler	n	%
Ailemden	13	61.90
Kurstan	3	14.28
Ustadan	5	23.81
Komşudan	-	
Toplam	21	100.00

Tablo 4.6. Bireylerin dokumayı öğrenme kaynaklarına göre dağılımı

Tablo 4.6 incelendiğinde elde edilen verilerden bireylerin lefke bezi dokumayı en yüksek %61,90 oranı ile ailesinden, en düşük % 14,28 oranı ile kurstan öğrendiği görülmektedir.

Dokuma ile ilgili bilgilerin öncelikle evde aile büyüklerinden ve yörede dokuma yapan ustalardan öğrenilmiş olması yöreye ait özelliklerin devam ettirilmesinin sağlandığını gösterir.

Yapılan araştırmada lefke bezi dokuması yapan kişilerin günlük kaç saat dokuma ile uğraştıklarına dair veriler değerlendirilerek Tablo 4.7’de belirtilmiştir.

Saat	n	%
1-2	2	9.52
3-4	1	4.76
5-6	9	42.87
7 ve üstü	9	42.87
Toplam	21	100.00

Tablo 4.7. Bireylerin günlük dokuma yapma saatlerine göre dağılımı

Tablo 4.7 incelendiğinde bireylerin günlük Osmaneli lefke bezi dokuma yapma süreleri en fazla %42,87 oranları ile 5-6 saat ile 7 saat ve daha fazla olduğu görülmektedir. En az ise %4,76 ile 3-4 saat yapan kişiler oluşturmaktadır.

Dokumanın genellikle kooperatifte yapılması ve çalışma saatlerinin 09.00-16.00 arasında olduğundan, bireyler mesai saatleri içinde dokuma yapabilmektedir. Bu da dokuma yapma süresini etkilemekte olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında bireylerin Osmaneli lefke bezi dokumacılığını hangi amaçla yaptığını ait veriler Tablo 4.8’de görülmektedir.

Amaç	n	%
Boş zaman	2	9.52
Aile Ekonomisi	15	71.44
Çeyiz	2	9.52
Geleneği devam ettirme	2	9.52
Toplam	21	100.00

Tablo 4.8. Bireylerin dokuma yapma amaçlarına göre dağılımı

Tablo 4.8 incelendiğinde bireyler Osmaneli lefke bezi dokumayı en çok %71.44 oranı ile aile ekonomisine katkısıyla için, %9.52 gibi düşük oranlarda da boş zaman değerlendirmesi, çeyiz ve geleneğin sürdürülmesi için yaptığı görülmektedir.

Kurslarda yapılan ürün karşılığında ya da sipariş üzerine yapılan işlerde maddi kazanç elde etmeleri ve özel günlerde sergi, kermes açılarak ürünlerin satımı

gerçekleşmektedir. Bundan dolayı kursiyerler aile ekonomisine destek olmakta bu durumunda kurslara ilgiyi artırdığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında yörede dokuma üretiminin mevsimlere göre yapma oranları araştırılmış olup elde edilen veriler Tablo 4.9 da verilmiştir.

Aylar	n	%
Yaz	3	14.29
Kış	2	9.52
Baharda	2	9.52
Her zaman	14	66.67
Toplam	21	100.00

Tablo 4.9. Lefke dokumanın yapıldığı mevsimlere göre dağılımı

Tablo 4.9 incelediğinde Osmaneli lefke bezi dokumacılığı % 66.67 ile her zaman yaptıkları gibi %9.52 ile düşük oranlarda bazı bireylerin(kış-bahar aylarında) mevsimlik yaptıkları görülmektedir.

Kursların sürekli açık olması nedeniyle ve bireyler genellikle bu merkezde dokuma yaptıkları için mevsimlere göre dokuma yapma oranlarının pek değişiklik göstermediği söylenebilir.

4.3.3. Lefke Bezi Dokumalarında Kullanılan Gereç Özellikleri ve Üretim Teknikleri

Yörede dokuma yapan bireylerin tamamının gereçlerini kooperatiftan elde ettiği belirlenmiştir. Bunun nedeni de dokumanın yeniden canlandırılması ve kazanca dönüştürülmesi için yapılan çalışmalar sonucunda yörede kooperatif kurulduğu ve dokumaların kooperatif aracılığı ile üretilmesinden kaynaklandığı, böylece üretilen dokumaların aynı özelliklerde olması ve geleneksel özellikleri taşıması için ortak amacın olduğu söylenebilir. Yörede yapılan dokumalarda kullanılan çözgü, atkı ve desen ipliklerinin tamamının pamuk olduğu belirlenmiştir.

Yörede evlerde bulunan, halk eğitim merkezinde ve kooperatif tarafından merkezde bulunan tezgâhlar iki gücülü olup, dokumalarda kullanılan temel dokuma teknik bezayağıdır. Desenlerde ise yörede yığma desenleme (resim-2.30-31) adı verilen teknik kullanılmaktadır. Yığma desenleme; dokumada motif oluşturan ikili sistem olan atkı iplikleri çözgü ipliklerinin arasından motif özelliğine göre el yardımıyla bir alt, bir üst geçirilerek bez ayağına tekniği ile dokunmaktadır. Motifler oluşturulurken atkı

ipinden farklı bir iplik kullanılmamaktadır. Yörede buna yığma tekniği denilmektedir. Bazen de dokunan kumaşın üzerine motifler elde işleme ile yapılmaktadır. Elle işleme ürün özelliğine göre uygulanmakta olup, en çok kese üzerine yapılmaktadır. Kese kenarına iğne oyası ile bitiş işlemi sağlanan nadir örneklerde vardır.

Araştırma kapsamında yörede yapılan dokuma için çözgü ipliklerinin nerede hazırlandığı incelenmiş elde edilen veriler Tablo 4.10'da sunulmuştur.

Çözgü Yeri	n	%
Çözgü dolabında	8	38.09
Hazır alım	4	19.05
Atölyede	9	42.86
Toplam	21	100.00

Tablo 4.10. Çözgü ipliklerinin hazırlama yerine göre dağılımı

Tablo 4.10 incelendiğinde elde edilen veriler sonucu çözgülerin % 42.86 oranı ile atölyede, %19.05 oranı ile de hazır alındığı görülmektedir.

Bireyler atölyelerde çözgü hazırlamanın zaman açısından sıkıntılı bir durum olmadığını, bu nedenle kendilerinin yaptığını ama sipariş üzerine olduğu için bazen de hazır aldıklarını belirtmişlerdir.

Kursiyerler halk eğitim ve Osmaneli ilçesi kadın girişimciler tarafından kurulan kooperatif olmak üzere 2 farklı yerde çözgü işlemi için dokuma hazırlığı yapmaktadır. Halk eğitimde de çözgü dolabı olduğundan bazen oradan temin edilmektedir. Kooperatifin atölyesinde de sürekli olarak çözgü hazırlanmaktadır. Bundan dolayı çözgü hazırlama işlemi atölye ve çözgü dolabı olarak yoğunluk göstermektedir.

Araştırma kapsamındaki bireylerin günde kaç metre dokunduğu tespit edilerek elde edilen veriler Tablo 4.11'de gösterilmiştir.

Metre	n	%
1-4	13	61.90
4'den fazla	8	38.10
Toplam	21	100.00

Tablo 4.11. Bireylerin günlük dokudukları lefke bezi miktarının dağılımı

Tablo 4.11 incelendiğinde bireylerin bir günde yaptığı dokuma miktarının %61.90 oranı ile 1- 4 m arasında, %38.10 oranı ile de 4 metrenin üzerinde olduğu görülmektedir.

Yapılan görüşmeler sonucunda kursiyerler tarafından üretilen dokuma miktarı genellikle 1 m ile 4 m arasında değişiklik göstermektedir. Bu durum kumaşın kullanılabilirlik açısından da önemli görülmektedir.

4.3.4. Osmaneli Lefke Bezi Dokumalarının Ürün Çeşidi ve Bazı Teknik Özellikleri

Bilgi formlarından elde edilen bilgilere göre Osmaneli lefke bezi dokuma ile yapılan ürün çeşitleri incelenerek elde edilen veriler Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Ürün çeşidi	n	%
Örtü	17	68.00
Peştamal	4	16.00
Kese	3	12.00
Bornoz	1	4.00
Toplam	25	100.00

Tablo 4.12. Lefke bezi dokumalardaki ürün çeşitlerinin dağılımı

Tablo 4.12 incelediğinde dokuma ürün çeşidi en fazla t %68.00 ile çeşitli örtüler, en az ise %4.00 ile bornoz olduğu görülmektedir.

Bilgi formlarından elde edilen bilgilere göre lefke bezi dokuma ürünlerin ebat dağılımı incelenerek elde edilen veriler Tablo 4.13 ve Tablo 4.14’de sunulmuştur.

Ebatlar (cm)	En	
	n	%
0-29	2	8.00
30-49	3	12.00
50-79	4	16.00
80-99	16	64.00
Toplam	25	100.00

Tablo 4.13. Dokuma ürünlerin en ölçülerine göre dağılımı

Tablo 4.13 incelediğinde dokuma ürünlerin enleri 29-99 cm arasında değişmekte olup, %64.00oranı ile en çok 80-99 cm arasında değiştiği, %8.00 oranı ile de 29 cm. den kısa olduğu görülmektedir.

Ebatlar (cm)	Boy	
	n	%
0-49	2	8.00
50-99	6	24.00
100-149	5	20.00
150-199	8	32.00
200-249	4	16.00
Toplam	25	100.00

Tablo 4.14. Dokuma ürünlerin boy ölçülerine göre dağılımı

Tablo 4.14 incelediğinde dokuma ürünlerin boyları 49-249 cm arasında değişmekte olup, %32.00 oranı ile en çok 150-249 cm arasında değiştiği, %8.00 oranı ile de 49 cm. den kısa olduğu görülmektedir.

Dokumalar genellikle sipariş üzerine olduğu için ürünün ebatları sipariş verenlerin istekleri doğrultusunda değiştiği söylenebilir.

4.3.5. Osmaneli Lefke Bezi Dokumalarının Renk, Motif ve Kompozisyon

Özellikleri

Bilgi formlarından elde edilen bilgilere göre dokunan ürünlerdeki renkler incelenerek elde edilen veriler Tablo 4.15’de sunulmuştur.

Renkler	Desen		Zemin	
	n	%	n	%
Krem	5	11.36	12	31.57
Kahverengi	3	6.81	1	2.63
Yeşil	4	9.09	2	5.26
Bordo	4	9.09	1	2.63
Siyah	4	9.09	5	13.15
Mavi	4	9.09	2	5.26
Lacivert	12	27.27	3	7.89
Sarı	1	2.29	5	15.15
Beyaz	3	6.81	4	10.52
Turuncu	1	2.29	2	5.26
Kırmızı	3	6.81	1	2.63

N:25 *Birden fazla renk olduğu için toplam N’den fazladır.

Tablo 4.15. Dokuma ürünlerde kullanılan renklerin dağılımı

Tablo 4.15 incelendiğinde dokumaların zemininde kullanılan renkler en fazla %31,57 krem renk, en az ise %2,63 kahverengi, bordo ve kırmızı renkler aynı değer alarak tercih edildiği görülmektedir. Lefke bezinde zemin dokusu atkı ve çözgü iplikleri

pamuk ipliğinin doğal rengi krem renkte olup desenlerde ise turuncu, kırmızı, bordo, yeşil, lacivert, krem, mavi, sarı, kahverengi gibi renkler kullanılmaktadır.

Lefke bezi dokumalarında desen yaparken renk seçimi en çok %27,27 lacivert renk, az tercih edilen renkler ise %2,29 oranları ile sarı ve turuncu olduğu görülmektedir.

Yapılan renk seçiminde günlük hayatta en çok kullanılan renklerin tercih edildiği tespit edilmiştir. Kursa iplik alımları toplu olarak yapıldığı için renk seçimlerini bu durumdan da etkilenmektedir.

Bilgi formlarından elde edilen bilgilere göre dokunan ürünlerin motif dağılımı incelenerek elde edilen veriler Tablo 4.16 da verilmiştir.

Motifler	n	%
Geometrik	12	48.00
Bitkisel	5	20.00
Hayvansal	1	4.00
Karışık	3	12.00
Sembolik	4	16.00
Toplam	25	100

Tablo 4.16. Dokumalarda yer alan Motiflerin Dağılımı

Tablo 4.16 incelendiğinde Lefke bezi dokumasında en çok değerle %48.00 oranında geometrik motifler, en az değerle ise %4.00 hayvansal motif dağılımı olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmada Osmaneli lefke bezi dokumada en çok talep gören geometrik desenler olduğu tespit edilmiştir. Bu durum dokuma tekniğinden ve dokunan ürünün çok amaçlı kullanılması için uygun olduğu söylenebilir.

Her yörenin kendine özgü motif ve desenleri vardır. Bu desenler genellikle geometrik formlarda karşımıza çıkar. Dokumalarda kullanılan motifler geometrik formların yanında gözle görülebilen nesneler, canlılar ve soyut kavramların da sembolize edilmesiyle zengin bir yelpaze oluşturur. Motiflerin esin kaynakları günlük yaşam olup, kaygılar, beklentiler önemli rol oynamıştır (Ortaç, 2010).

Araştırma kapsamında Osmaneli lefke bezi ürünlerde kullanılan motiflerin nereden temin edildiği incelenmiş olup elde edilen veriler Tablo 4.17’de gösterilmiştir.

Motif kaynağı	n	%
Kitaplardan	1	4.00
Geleneğe bağlı	12	48.00
Kendim tasarlıyorum	3	12.00
İsteğe göre	9	36.00
Toplam	25	100.00

Tablo 4.17. Motiflerin temin edildiği kaynaklara göre dağılımı

Tablo 4.17 incelediğinde elde edilen veriler sonucunda lefke bezinin %48.00 oranı ile en çok geleneğe bağlı, % 4,00 oranı ile de en az kitaplardan bakılarak yapıldığı görülmektedir.

Köylerden toplanan ya da müzelerde sergilenen dokuma kumaşlardan motiflerin temini tespit edilmiştir. Kursiyerlerin en çok geleneğe bağlı olarak motiflerin temin edilmesi, Osmaneli ilçesinin köylerinden temin edilen halkın kendi isteğiyle evindeki sandıkta bulunan örnek ürünlerin aynısını yapmaya çalışıldığından dolayı lefke bezinin aslını yaşatmaya çalışıldığını söyleyebiliriz. Aynı zamanda kursiyerler tarafından dokunan kumaşlar en çok sipariş üzerine yapıldığı tespit edilmiştir.

Osmaneli ilçesinde tespit edilen lefke dokumalarında kullanılan kompozisyon özellikleri ile ilgili verilerin değerlendirilmesi yapılarak Tablo 4.18’de sunulmuştur.

Kompozisyon özellikleri	n	%
Ana Motif Yan Yana Aralıklı	3	12.00
Ara Motif Yan Yana Aralıklı	5	20.00
Ana Motif Yan Yana Aralıksız	4	16.00
Ana-Ara Motifler Yan Yana Aralıksız	13	52.00
Toplam	25	100

Tablo 4.18. Lefke dokumalarında kullanılan kompozisyon özellikleri

Tablo 4.18 de incelendiğinde lefke bezinin kompozisyon özellikleri % 52.00 ile ana-ara motifler yan yana aralıksız, % 12.00 ile ana motif yan yana aralıklı kompozisyonlar olduğu tespit edilmiştir.

Dokumanın başlangıcında ve bitişinde ince şeritler halinde dokunmakta olup desenlerin arasında kalan kısımlara ise bazen düz bez ayağı dokuma bazen ana motif bazen de ince su yolu eşit aralıklarda ince şeritler dokunmaktadır.

Lefke bezi desen iki kısa kenara ana motiflerin ara motifler ile yanana aralıklı ve aralıksız tekrarları ile yer almakta olup ana motiflerin alt ve üst kısımlarına çizgilerin ortasına küçük motiflerin yer aldığı ince sular yapılmaktadır. Lefke bezinde motifler dokumanın ön yüzeyinde oluşturulmakta yani dokuma esnasında dokunan yüzey önyüzdür. Dokuma bittikten sonra arka tarafta temizleme işlemi yapılarak bitiş sağlamaktadır.

Lefke bezi kompozisyon özellikleri ise zemine belli aralıklarla renkli atkı iplikleri kullanarak genellikle ince çizgiler oluşturulmak üzere bölümlere ayrılmış olup dokumanın iki kısa kenarındaki bölümlerin içine desenler yapılmaktadır.

Kompozisyon düzeneği ise çoğunlukla zemine simetrik ve geometrik düzen halinde motif yerleştirildiği desenlerin su adı verilen iki ince bordur arasına ana motif yan yana aralıklı, ana motif yan yana aralıksız, ana-ara motif yan yana aralıksız kompozisyon düzeneğine sahiptir. Ana motiflerin iki kenarındaki ince çizgiler arasında yer alan suların içine motiflerin bağlantılı ve bağlantısız aralıklı tekrarları ile doldurulmaktadır. Motiflerin tekrarı geometrik desenler ile en fazla oranda yapılmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

El dokumacılığı Türk kültüründe önemli bir yeri olup, her yörede kendine özgü renk, motif ve kullanım özelliği ile geleneksel özellikler taşımaktadır. Anadolu el dokumalarından birisi de Bilecik Osmaneli ilçesinde geçmişten günümüze yapılagelen “Lefke Bezi” dokumalarıdır.

Bilecik ili Osmaneli yöresinde bulunan lefke bezi el dokuma ürünleri kooperatif te bulunan dokumaların tarihi, ürün çeşitleri, boyutları, teknik özellikleri, renk, motif ve kompozisyon özellikleri bakımından incelenmiş günümüzdeki durumuna ilişkin bilgiler verilmiştir.

Lefke Bezi El Dokumacılığı Bilecik ili Osmaneli ilçesinde bulunan Osmaneli Belediyesi ile Halk Eğitim Merkezi ve İŞKUR un desteğiyle burada bulunan dokuma atölyesinde açılmıştır.

Başlangıç olarak 21 kursiyer çalışmaları ile sınırlandırıldığı için elde edilen bilgiler ışığında dokuma atölyesinde kursiyerlere önce eğitim verilip daha sonra sipariş üzerine çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Şimdi ise kursiyer sınırlandırması olmadan isteyen gönüllü tüm kadınları dokuma kursuna kayıt yapılmaktadır.

Yapılan araştırmam sonucunda elde edilen verilerle Osmaneli lefke bezi dokumalarının tarihi, kültürü ve manevi değerlerinin elde edilen bulgular ve araştırmalar ışığında kültürel değerlerin güvenilir ve doğru bilgilerle gelecek nesillere aktarmaktır. Aynı zamanda farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre kooperatif ve kurslarda yapılan tüm dokumaların kadınlar tarafından dokunmaktadır. Dokuma yapan bireyler genellikle 19-24 ve 31-36 yaş aralığında yer almakta olup yaş ortalamalarında genç-yetişkin yaş grupları arasında yoğunlaşmaktadır. Dokuma yapan bireylerin tamamı ev hanımı olup ve en fazla ilkokul mezunu bireylerden oluşmaktadır. Dokuma yapan bireylerin tamamının çalışma amaçlarının gelir elde etmek olduğu ve yapmış oldukları dokumaları ailesinden öğrendikleri belirlenmiştir. Bireylerin çoğunluğunun 6-10 yıl aralığında dokuma yaptıkları ve yıl boyu dokumayı devam ettirdikleri(dört mevsim), günlük çalışma saatlerinin en fazla 7 saat ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Yörede yapılan tüm dokumalarda atkı ve çözgü ipliği olarak pamuk ip kullanılırken çözgü hazırlama işlemleri atölye de ve çözgü dolabında yapılmaktadır.

Dokuma yapan bireylerden ve inceleme yapılan ürünlerden elde edilen verilere göre dokumalarda kullanılan temel teknik bezayağıdır. Desenleme tekniği yığma desendir. Dokuma kumaş üzerine bazı ürünler için kanaviçe de uygulanmaktadır.

İncelenen dokumaların ürün çeşitleri örtü, peştamal, şal, kese ve bornozdur. En fazla ürün örtü amaçlı kullanılmaktadır. Ürünlerin boyutları incelendiğinde en ölçüleri dokuma ürünlerin enleri 29-99 cm arasında değişmekte olup boy ölçüleri olarak ise dokuma ürünlerin boyları 49-249 cm arasında değişmekte olup en çok 1-4m ebatlarında dokunduğu belirlenmiştir. Dokuma da tercih edilen renkler ise yeşil, bordo, mavi, beyaz, lacivert, krem, sarı, siyah, turuncu, kahverengi, , kırmızı renklerinin kullanıldığı, ancak zemin renklerinde ağırlıklı olarak krem, desen renklerinde ise genellikle olarak lacivert renklerinin tercih edildiği tespit edilmiştir.

Köylerden toplanan ya da müzelerde sergilenen dokuma kumaşlardan motiflerin temini tespit edilmiştir. Kursiyerlerin en çok geleneğe bağlı olarak motiflerin temin edildiği ve bilgi formlarıyla da geometrik desenlerin en çok tercih edildiği görülmektedir.

Osmaneli lefke bezi dokuma ürün dokumanın başlangıcında ve bitişinde ince şeritler halinde dokunmakta olup desenlerin arasında kalan kısımlara ise bazen düz bez ayağı dokuma bazen ana motif bazen de ince su yolu eşit aralıklarda ince şeritler dokunmaktadır.

Satışlar için kurulan Osmaneli Kadın Girişimi Üretim Ve İşletme Kooperatifi üzerinden satılan ürünler üzerinden elde edilen gelirle tekrar hammadde alımı yapılmaktadır. Kursiyerlerin yaptığı ürünlerin satışı yüzdelik dilim üzerinden kursiyerlere gelir olarak verilmektedir. Eskiden günümüze taşıdıkları bez dokuma özelliklerinin yanı sıra zamana ve ihtiyaca uygun ürünlerde tasarlanmaktadır. Bazen bez dokuma günlük ihtiyaca hitap etmesi gerekirken bazen de süs eşyası olarak kullanılmaktadır. Bu durum satışı da etkilemektedir. Ürün satışları belediye aracılığı ve kooperatif, sergi, kermes ile satış yapılmaktadır. Proje kapsamında yapılan dokumalar ortak paydaşların aracılığı ile hatta yurtdışı bağlantılı sergi ve satışlarda da sağlanmaktadır.

5.2. Öneriler

Geleneksel Bilecik ili Osmaneli ilçesi lefke bezi dokumalarından günümüze gelebilen özgün bir yere sahiptir. Osmaneli’nde mekikli dokumalarının günümüzdeki büyük sorunlarından biri, düşük maliyetli ve seri üretimle üretilen diğer dokumalarla rekabet edememesidir. Mekikli dokumaların günümüzde ve gelecek için devamı için üretiminin özendirilmesi gerekmektedir. Bunu belediyeler ve halk eğitim kurslarla desteğini devam ettirerek, tanıtım amaçlı sergi ve kermes düzenlenmesinde önderlik yapabilir.

Doğal hammaddesi pamuktan yapılan dokumaların, özellikle giysi ve ev tekstili olarak sağlık açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle evlerde farklı tekstil ürünleri olarak üretilebileceği gibi, güncel modeller farklı beden ölçüleri ile kıyafet tasarımları yapılabilmektedir. Üretilecek ürünlerin kalıplarının kullanışlı ve dikiş kalitesinin yüksek olması el dokuma ürünlerinin kalitesini ve kullanılabilirliğini artırarak talepleri etkileyebilmektedir.

Osmaneli lefke bezinin üretiminin sürdürülebilir olması hem geçmişten günümüze Türk el dokumalarının devamını ve tanıtımını sağlayacağı gibi kadın istihdamında da önemli bir katkı sağlayamaya devam edecektir.

Yörede dokumanın sürdürülebilmesi ve kalıcılığı açısından; “Osmaneli bezi” veya “Osmaneli lefke bezi” olarak kullanılması kültürel kimlik bakımından önemli olup, eski motif isimleri ve ürünlerin geleneksel hikayelerinin oluşturulması ile yörenin tanıtımını da sağlayacaktır.

*1885 yılında Ertuğrul Liva'sı kurulduğunda Osmaneli bu livanın merkez ilçesine bağlı bir nahiye iken 1913 yılında Lefke adı Osman Gazi'ye izafeten “Osmaneli” olarak değiştirilmiş ve 1926 yılında Bilecik İl’ine bağlı bir ilçe olmuştur (Osmaneli Kaymakamlığı, 2019). Bu sebepten ötürü isim tanıtımı önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Atıcı Ateşok, E. (2005). *Babadağ dokumacılığı ve ilçede üretilen düz dokumaların bazı özellikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aytaç, Ç. (1982). *El Dokumacılığı*. İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.
- Başaran, F. N. (2018). Anadolu Geleneksel Bez Dokumacılığından Bazı Örnekler ve Günümüzdeki Durumu. *Ariş Dergisi*, (13), 14-25.
- Bayfen, İ. (2015). *Osmaneli genel görüntüsü*.
- Demirel, E. (2016). Kanaviçe ve Assisi: İki Farklı Nakış Türünün İncelenmesi. *Uluslararası Türkiye-Çekya İlişkileri Sempozyumu ve Karma Türk Sanatları Sergisi (10-14 Temmuz 2016)*, 380-337.
- Deniz, B. (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Deniz, B. (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları* (Birinci Baskı). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Ekici, C. (2012). *Kültür Turizm Bakanlığı Tanıtım Rehberi*. Ankara: Kültür Turizm Bakanlığı.
- Ergenekon, C. ve Kaya, F. (1989). *Mekikli El Dokumacılığı*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Hız, K. (2015). *Burdur İli Geleneksel Mekikli Dokumaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.
- İlker, C. (1992). *Konya Evlerinde ve Müzelerinde Bulunan Kanaviçe İşlemeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İmer, Z. (1997). *Dokuma Tekniği I*. Ankara: Cem Web Ofset.
- İmer, Z. (1997). *Dokuma Tekniği-I* (Üçüncü Baskı). Ankara: Cem Ofset.
- İmer, Z. (2001). *Gaziantep Yöresinde Üretilen Kutnu Alaca ve Meydaniye Kumaşların Bazı Teknolojik Özellikleri*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İpekeşen, E. (2013). *A dan z ye Bilecik rehberi*. Ankara: Doğan Yayıncılık.
- Kaya, F. ve Ergenekon, C. (1989). *Mekikli El Dokumacılığı*. Ankara: G.Ü Mesleki Eğitim Fakültesi.
- Korkutata, Z. (2014). *Bolu ili Seben ilçesi geleneksel el dokumaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- MEB. (1994). *Tekstil Teknolojisi I-II*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Nas, E. (2012). Konya yöresi el sanatlarında anlam yüklü motiflerin halk diline yansması. *Turkish Studies (Elektronik)*, 7(1), 1619-1633.
- Onuk, T., Akpınarlı, H. F., & Ortaç, H. S. (2005). El Sanatları Ürünlerindeki Değişim. *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, 384-388.
- Ortaç, H. S. (2010). Çankırı Kızılırmak İlçesi Kuzeykışla ve Güneykışla Köyü Kilim Dokumaları. *Milli Folklor Dergisi*, 11(86), 140-148.
- Ölmez, F., ve Etikan, S. (2013). Fethiye Alara Düz Dokumaları. *Art-e Sanat Dergisi*, 6(11), 75-99.
- Öztürk, F., ve Can, K. (2020). Geleneksel Kastamonu Çarşaf Bağlama Dantelinin Giysilere Uygulanabilirliğinin İncelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(9), 19-31.
- Öztürk, G. (2010). *Taraklı ve Kaynarca bez dokumaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Soysaldı, A. (2009). *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Soysaldı, A. (2009). *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri* (Birinci Baskı). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Şahin, M. (2015). *1075 yılından günümüze kesintisiz Türk kenti*. İstanbul: Nadir Kitap.
- Tuğan, D. (2010). *16-18 Yüzyıllar Arası Halılarda Görülen Saray Kumaş Desenleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Uygun, D. (2012). *Kültür Turizm Bakanlığı Tanıtım Rehberi*. Ankara: Kültür Turizm Bakanlığı.

İnternet Kaynakları

- Aydın, E. (2013). Bilecik genel görüntüsü. www.haber11.net. sayfasından erişilmiştir.
- Bilecik Valiliği, (2019). Anasayfa. <http://www.bilecik.gov.tr/>
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2012). *İllere göre el sanatlarımız*. <https://docplayer.biz.tr/3147636-İllere-gore-geleneksel-el-sanatlarimiz.html> sayfasından erişilmiştir.
- <https://www.elifteks.com.tr> > iplik > flos-iplik sayfasından erişilmiştir.
- <https://www.google.com.tr/Ftektstilbilgi.net,2020> sayfasından erişilmiştir.
- Kastamonu Valiliği, (2021). Anasayfa. <http://www.kastamonu.gov.tr/>

Megep, (2012). Bireysel öğrenme materyalleri.
<http://www.megep.meb.gov.tr/?page=moduller>

Osmaneli Kaymakamlığı, (2019). Anasayfa. <http://www.osmaneli.gov.tr/>

Tarım ve Orman Bakanlığı, (2018). El sanatları eğitim merkezi 2017-2018 öğretim yılı duyurusu. <https://www.tarimorman.gov.tr/Duyuru/554/El-Sanatlari-Egitim-Merkezi-2017-2018-Ogretim-Yili-Duyurusu>

[www..derstekstil.name.tr](http://www.derstekstil.name.tr). sayfasından erişilmiştir.

www.birteks.net sayfasından erişilmiştir.

www.kumasbilgi.com sayfasından erişilmiştir.

www.tekstilbilgi.net, sayfasından erişilmiştir.

www.testil.syfası.com sayfasından erişilmiştir.

<https://tekstilbilgi.net/keten-ipligi-nedir.html> sayfasından erişilmiştir.

<https://www.osmaneli.bel.tr/hagios-georgios-kilisesi>

www.osmaneli.bel.tr/sedat-Baydar-Konağı

EKLER

EK-1. Anket Formu

Bu anket Bilecik ili Osmaneli ilçesinde bulunan lefke bezi dokuma özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Ankete katılımınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Süreyya TATLI

Cinsiyetiniz

() Kadın

() Erkek

Yaşınız

Doğum yeriniz

Medeni durumunuz nedir?

1- Eğitim durumunuz nedir?

- Okuma yazma bilmiyor
- Okur – yazar
- İlköğretim
- Lise
- Meslek Lisesi
- Yüksek Öğretim

2- Yörenizde yapılan en yaygın el sanatı hangisidir?

- Dokumacılık (Kumaş, Kilim, halı)
- Çömlekçilik
- İpek böcekçiliği
- Ağaç oymacılığı
- Diğer (Belirtiniz)

3- Hangi tür iplikleri kullanıyorsunuz?

Çözü	Atkıda
a) Pamuk	Pamuk
b) Yün	Yün
c) Polyester	Polyester
d) Nylon	Nylon
e) Akrilik	Akrilik
f) Diğer (Belirtiniz)	

4- Ailenizin temel geçim kaynağı nedir?

.....

5- Kaç yıldır Lefke bezi dokumacılığı yapıyorsunuz?

- 1 – 5 yıl
- 5 – 10 yıl
- 10 – 15 yıl
- 15 – 20 yıl
- 20 ve daha fazla

6- Lefke bezi dokumayı kimden öğrendiniz?

- Ailemden
- Komşumdan
- Kursta
- Ustadan
- Diğer

7- Günde kaç saatinizi dokuma yapmaya ayırıyorsunuz?

- 1 – 2 saat
- 2 – 4 saat
- 4 – 6 saat
- 7 saat ve üstü

8- Lefke bezi dokumayı genelde nerede dokuyorsunuz?

- Evde
- Atölyede
- Hem evde hem atölyede,
- Diğer (Belirtiniz)

9- Günde kaç cm Lefke bezi dokuyabiliyorsunuz?

.....

10- Lefke bezi Dokumasını genellikle hangi aylarda yapıyorsunuz?

- Yaz aylarında
- Kış aylarında
- Baharda
- Her zaman

11- Lefke bezi Dokumasını hangi amaçla yapıyorsunuz?

- Boş zamanları değerlendirmek için
- Aile ekonomisine katkı için
- Çeyiz için
- Geleneği devam ettirmek için
- Diğer (Belirtiniz)

12- Lefke bezi Dokumasını nerede kullanıyorsunuz?

- Yere sermek için
- Örtü amaçlı
- Kıyafet için
- Diğer (Belirtiniz)

13- İpliği nasıl temin ediyorsunuz?

- Kendim hazırlıyorum
- Satın alıyorum
- Fabrikasyon iplik kullanıyorum
- Diğer (Belirtiniz)

14- Lefke bezi Dokumasında en çok hangi renkler talep görüyor?

.....

15- Dokumada en çok hangi desen tercih ediliyor?

.....

16- Dokumada kullandığınız çözümleri nerede hazırlıyorsunuz?

.....

17- Lefke bezi Dokumasında kullandığınız motifleri nereden temin ediyorsunuz?

- Geleneğe bağlı olarak yapıyorum
- Kurstan
- Kitap ve dergilerden
- Eski motiflerden yararlanıyorum
- Diğer (Belirtiniz)

18- Lefke bezi Dokumasında ne tür motifler kullanıyorsunuz?

- Geometrik bezemeler
- Bitkisel bezemeler
- Hayvansal bezemeler
- Karışık bezemeler
- Sembolik bezemeler

19- Lefke bezi Dokumasını kullandığınız desenleri hangi kaynaklardan seçiyorsunuz?

- Kitaplardan
- Dergilerden
- Süreli yayınlardan
- Kendim tasarlıyorum
- İsteğe göre
- Diğer (Belirtiniz)

20- Lefke bezi Dokumasını kullandığınız motiflerde hangi renkleri tercih ediyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Süreyya TATLI

Uyruğu : T.C

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi El Sanatları	Devam ediyor
Lisans	Gazi Üniversitesi-Tekstil Dokuma Örgü Öğretmenliği	2011
Lise	Hacı Muzaffer Bakbak Kız Meslek Lisesi	2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2012	Gaziantep	Ücretli Öğretmenlik
2015	Bilecik	Kadrolu Öğretmenlik

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

.....

Hobiler

Gülmek, yardımseverlik, kitap okumak, resim yapmak, farklı yerler keşfetmek gezmek

